

Natura 2000 Fenntartási Terv

HUBF20040 Vétyempusza

kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület

Celldömölk, 2018.04.30.

Radiola Kutató és Tanácsadó Bt.

Felelős tervező

Dr. Mesterházy Attila

Vezető szakértők

Dr. Mesterházy Attila (környezetgazdálkodási agrármérnök, botanikus)

Közreműködő szakértők

Bíró Éva (természetvédelmi mérnök, botanikus)

Lelkes András (erdőmérnök, zoológus)

Nagy Dániel (környezetkutató)

Dr. Szépligeti Mátyás (természetvédelmi mérnök, botanikus)

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

TARTALOMJEGYZÉK

I. NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV	4
1. A TERÜLET AZONOSÍTÓ ADATAI	5
1.1. NÉV	5
1.2. AZONOSÍTÓ KÓD	5
1.3. KITERJEDÉS	5
1.4. A KIJELÖLÉS ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ FAJOK ÉS/VAGY ÉLŐHELYEK	5
1.4.1. A terület jelölő élőhelyei.....	5
1.4.2. A terület jelölő fajai.....	5
1.5. ÉRINTETT TELEPÜLÉSEK	6
1.6. EGYÉB VÉDETTSÉGI KATEGÓRIÁK	7
1.7. TERVEZÉSI ÉS EGYÉB ELŐÍRÁSOK.....	7
2. VESZÉLYEZTETŐ TÉNYEZŐK	8
3. KEZELÉSI FELADATOK MEGHATÁROZÁSA	11
3.1. TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉS, A TERÜLET RENDELTETÉSE	11
3.2. KEZELÉSI JAVASLATOK.....	12
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	14
3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok	14
3.2.1.2. Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok	15
3.2.1.2.1. Mezőgazdálkodás	15
3.2.1.2.2. Erdőgazdálkodás	29
3.2.1.3. Vízgazdálkodás	57
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	57
3.2.3. Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép és táblázat)	61
3.2.3.1. A tervezési terület kezelési egységeinek áttekintő térképe (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)	61
3.2.3.2. A tervezési terület kezelési egységei 1. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)	62
3.2.3.3. A tervezési terület kezelési egységei 2. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)	63
3.2.3.4. A tervezési terület kezelési egységei 3. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)	64
3.2.3.5. A tervezési terület kezelési egységei 4. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)	65
3.2.3.6. A tervezési terület kezelési egységei 5. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)	66
3.2.3.7. A tervezési terület kezelési egységei 6. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)	67
3.2.3.8. A tervezési terület kezelési egységei 7. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)	68
3.2.3.9. A tervezési terület kezelési egységei 8. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)	69
3.2.3.10. A tervezési terület kezelési egységei 9. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)	70
3.2.3.11. Jelmagyarázat a Vétyempusztá kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési egységeit ábrázoló térképlapokhoz.....	71
3.3. A KEZELÉSI JAVASLATOK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK LEHETSÉGES ESZKÖZEI A JOGI HÁTTÉR ÉS A TULAJDONVISZONYOK FÜGGVÉNYÉBEN	72
3.3.1. Agrártámogatások.....	72
3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer	72
3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer.....	77
3.3.2. Pályázati források	78
3.3.3. Egyéb.....	78

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Vétyempusztta kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
--------------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBF20040
---------------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	4 141,21 ha
---------------------------------------	-------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. A terület jelölő élőhelyei

- 6210 Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek
- 6430 Üde, tápanyaggazdag magaskórósok
- 6440 Alföldi mocsárrétek
- 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek
- 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 91K0 Illír bükkösök
- 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek
- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

1.4.2. A terület jelölő fajai

A terület adatlapján szereplő jelölő fajok:

- zöld seprómoha (*Dicranum viridae*)
- csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*)
- skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*)
- kerekvállú állásbogár (*Rhysodes sulcatus*)
- nagy hőscincér (*Cerambyx credo*)
- szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
- gyászscincér (*Morimus funereus*)
- havasi cincér (*Rosalina alpina*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- közönséges denevér (*Myotis myotis*)
- nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*)
- nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*)

Jelölő értékek javasolt közösségi jelentőségű fajok:

- nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)
- vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
- sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*)
- sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
- lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*)
- díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*)
- kék pattanó (*Limnoceus violaceus*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Zala megye:

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Csörnyeföld	Zala megye	1257,61	30,36	59,28
Dobri	Zala megye	246,07	5,94	31,17
Iklódbördőce	Zala megye	209,50	5,058	17,04
Kiscsehi	Zala megye	63,81	1,54	5,58
Maróc	Zala megye	287,94	6,95	55,82
Páka	Zala megye	611,79	14,77	26,39
Szécsisziget	Zala megye	295,94	7,14	47,70
Tormafölde	Zala megye	1170,19	28,25	62,05
Összesen:		4 141,21	100	

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

- A tervezési terület nem tartozik sem országos jelentőségű védett természeti területhez, és nem képezi részét nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó területnek sem.
- A Tormafölde 11 D erdőrészlet jelenleg helyi védett természeti terület, védetté nyilvánító határozatának száma: 76/1981 VB határozat
- A tervezési területen határozatban kihirdetett ex lege védett lapterület nem található. A lehatárolásra váró lápok listáján szerepelnek a Páka 0228, 0233/4a, 0237 és a 0231/1 hrsz-ú ingatlanokon található mocsárrétek, melyek összkiterjedése 65,16 ha
- A tervezési terület teljes terjedelmében az országos ökológiai hálózat magterület övezetéhez tartozik.
- A Tormafölde 11 D erdőrészlet erdőrezervátumként nyilvántartott, de határozatban nincs kihirdetve

1.7. Tervezési és egyéb előírások

Településrendezési eszközök

- Csörnyeföld község Önkormányzat Képviselő-testületének 2/2014. (III. 14.) Önkormányzati rendelete Helyi Építési Szabályzatáról szóló 8/2007. (XI. 12.) önkormányzati rendelete módosításáról
- Iklódbördőce község Képviselő Testületének 14/2012. (VI. 20.) számú rendelete Iklódbördőce község Szabályozási Tervének jóváhagyásáról, valamint Helyi Építési Szabályzatáról
- Páka község Képviselő Testületének 2/2006. (I. 18.) számú rendelete Iklódbördőce község Szabályozási Tervének jóváhagyásáról, valamint Helyi Építési Szabályzatáról
- Tormafölde község Önkormányzat Képviselő-testületének 9/2017. (VII. 08.) Önkormányzati rendelete Helyi Építési Szabályzatáról szóló 9/2007. (IX. 07.) önkormányzati rendelete módosításáról

Körzeti erdőtervek

- Letenyei Erdőtervezési Körzet körzeti erdőterve – ügy száma: ZAG/01/1283/2014. (Érvényes 2014. január 1-től 2023. december 31-ig)

Körzeti vadgazdálkodási tervek

A tervezési területen vadászterülettel rendelkező Zalaerdő Zrt. (8800 Nagykanizsa, Múzeum tér 6.) 20-200510-505 kódszámú vadászterület vadgazdálkodási üzemtervét a 2010.03.01.-2023.02.28. közötti időszakra a ZAH/020/878-6/2017 határozattal hagyták jóvá.

Halgazdálkodási terv és horgászrend

- A területen horgászvíz nem található

Vízgyűjtő-gazdálkodási terv

- A Víz Keretirányelv Hazai Megvalósítása, Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv, Dráva vízgyűjtő, 3-1 Mura alegység, Kerka folyó, közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Nyugat-Dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság, 2010. április

2. Veszélyeztető tényezők

1. táblázat: a tervezési területen jellemző veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A06	Gyepművelés felhagyása (pl. legeltetés vagy kaszálás megszüntetése)	H	2	A kaszálás elmaradása alapvetően veszélyezteti a sík- és dombvidéki kaszálórétek közösségi jelentőségű élőhely (6510) fennmaradását, mivel művelés hiányában ezek degradálódnak, gyomosodnak, nádasodnak, majd helyüket fászszerű növényzet foglalja el. A művelés felhagyása következtében hosszabb távon eltűnnek a nagy tűzlepké (<i>Lycaena dispar</i>), a csíkos medvelepké (<i>Callimorpha quadripunctaria</i>) és a már végzetesen megfogyatkozott sötétaljhangyaboglárka (<i>Maculinea nausithous</i>) utolsó élőhelyei is. Leginkább az Alsó-Válicka menti gyepek veszélyeztetettek.
B01.02	beerdősítés / fásítás idegenhonos fafajokkal	L	1	A 6520 Hegyi kaszálórétek jelölő élőhely állományainak kisebb területrészein fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>) ültetvényeket alakítottak ki, ezzel csökkentve a jelölő élőhely kiterjedését. A kaszálás elmaradása esetén a gócpontokból kiindulva az özönnövény gyors térhódításba kezd az élőhely rovására.
B02	Más típusú erdővé alakítás, beleértve a monokultúrákat is	L	10	A területen folytatott erdőátalakítás a 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>), a 91K0 Illír bükkösök élőhely és más közösségi jelentőségű élőhelyek, mint a 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek és a 91M0 Pannon cseres-tölgyesek állapotát jelentős mértékben veszélyezteti. Az őshonos fajokból (magas kőris, kocsánytalan tölgy) létesített monokultúrákban megszűnik a jelölő élőhely, az állományok többsége egykorú, ritkák az idős faegyedek. A táplálkozásra, szaporodásra alkalmas élőhelyek szűkösége veszélyezteti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), a nagy hőscincér (<i>Cerambyx credo</i>) a nyugati pizedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), nagyfülű denevér <i>Myotis bechsteinii</i>) állományait.

B03	Erdőfelújítás idegenhonos, vagy tájidegen fajokkal vagy azok betelepítése (beleértve az új fajokat és GMO-kat)	L	5	<p>Az idegenhonos vagy nem termőhelyhonos fafajok állományai (akácok, erdei- és lucfenyvesek, vörös tölgyesek) az illír bükkösök és gyertyános-tölgyesek (91K0, 91L0) közösségi jelentőségű élőhelyek potenciális termőhelyeit foglalják el.</p> <p>További probléma az akácokból kiinduló növényi invázió, mely az állományokkal szomszédos élőhelyeket degradációval, gyomosodással veszélyezteti, akár teljesen át is alakítja.</p>
B06	Fakitermelés (kivéve tarvágás)	H		<p>Az idegenhonos faállományokban az őshonos fafajokat fogyasztó közösségi jelentőségű rovarfajok (nagy hőscincér-<i>Cerambyx credo</i>, szarvasbogár-<i>Lucanus cervus</i>, skarlátbogár-<i>Cucujus cinnaberinus</i>, kék pattanó <i>Lymnoceus violaceus</i>) nem tudnak fennmaradni.</p>
			80	<p>A nagy vágásterületekkel operáló fokozatos felújítógátás, a közelítéssel járó taposás, az elegyfák eltávolítását még fiatalos korban veszélyezteti az illír bükkösök és gyertyános-tölgyesek (91K0, 91L0) kedvező természeti állapotát.</p>
B07	Lábonálló és fekvő holt fa eltávolítása, beleértve a törmelékét is	H	60	<p>A holtfák eltávolítása veszélyezteti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), a kerekvállú állásbogár (<i>Rhysodes sulcatus</i>), a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), a skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>) és a kék pattanó (<i>Lymnoceus violaceus</i>) állományait, a nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), nagyfülű denevér <i>Myotis bechsteinii</i>) szaporodó és pihenő helyeit.</p>
B08	Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holt fát)	H	80	<p>Az idős fák eltávolítása veszélyezteti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), a kerekvállú állásbogár (<i>Rhysodes sulcatus</i>), a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), a skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>) és a kék pattanó (<i>Lymnoceus violaceus</i>) állományait, a nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), nagyfülű denevér <i>Myotis bechsteinii</i>) szaporodó és pihenő helyeit.</p>
B09	Tarvágás	H	60	<p>A tarvágás különösen domboldalokban növeli az eróziót. A nagy kiterjedésű nyílt területeken özönnövények, gyomok jelennek meg, így az illír bükkösök és gyertyános-tölgyesek (91K0, 91L0) természetes fajkészlete csökken, állományaik degradálódnak.</p>

				Az idős erdők tarvágásos véghasználata megszünteti a szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>), a kerekvállú állasbogár (<i>Rhysodes sulcatus</i>), a nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>), a skarlátbogár (<i>Cucujus cinnaberinus</i>) és a kék pattanó (<i>Lymnoceus violaceus</i>) állományait, a nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>), nagyfülű denevér <i>Myotis bechsteini</i>) szaporodó és pihenő helyeit.
B13	Égetés erdészeti célból	L	10	A vágásterületeken keletkezett faanyag elégetése növeli a veszélyét az akác terjedésének, melynek megjelenése kedvezőtlenül hat az illír bükkösök és gyertyános-tölgyesek (91K0, 91L0) fajkészletére és természetességére.
B16	Faanyag szállítása	L	50	A vágásterületeken közlekedő nehéz gépjárművek degradálják a termőhelyet, a kocsinyomokban gyomok, idegenhonos növények és, inváziós fajok juthatnak be a természetes erdőkbe így, degradálják az illír bükkösök és gyertyános-tölgyesek (91K0, 91L0) közösségi jelentőségű élőhelyeket.
C03	Kőolaj- és földgázkitermelés, beleértve az infrastruktúrát	L	20	Szénhidrogén kutatófúrások létesítése, illetve üzemi utak kialakítása degradálja az illír bükkösök és gyertyános-tölgyesek (91K0, 91L0) közösségi jelentőségű élőhelyek termőhelyét. Az utak mentén inváziós fajok terjedhetnek el, illetve az erdők fragmentálódnak.
G07	Vadászat	H	100	A vadászathoz köthető vadetetés, berendezések kialakítása, degradálja az illír bükkösök és gyertyános-tölgyesek (91K0, 91L0) termőhelyét, aljnövényzetét, a túltartott vadállomány jelentős mértékben akadályozza az erdők felújítását.
I02	Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelentő fajokon kívül)	H	80	A fehér akác (<i>Robinia pseudoacacia</i>), mely a 91E0* Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>), a 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek élőhelyek és más közösségi jelentőségű élőhelyek, mint a 91K0 Illír bükkösök és a 6210 szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyeppek számos élőhelyfoltjának átalakulásával, fenyeget. Legalább áttételesen valamennyi jelölő értékre negatív hatással van élőhelyeik beszűkülésre, leromlása útján.

				A lágyszárú özönfajok közül a legnagyobb problémát a <i>Solidago gigantea</i> jelenti. Jelentős veszélyforrás a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek élőhely esetében, ahol a kevésbé jó vízellátottságú állományok aljnövényzetét eluralja.
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mezőgazdasági vagy erdészeti gyakorlatnak által okozott közvetlen változás)	H	5	A 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek élőhelyek és a 6210 szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek számos állománya cserjésedőben van a szukcesszió miatt. Az erdőstülő gyepek fajkészletük jelentős részét elvesztik. A szukcesszió megfékezése természetvédelmi beavatkozást igényel a Maróci szőlőhegy szálkaperjés gyepeiben és az Alsó-Válicka menti mocsárréteken.

Jövőben várható veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H=nagy, M=közepes, L=kicsi)	Érintett aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
N02	Aszály és csapadék-mennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	H	1	A klímaváltozás következtében fellépő csapadékmennyiség csökkenés kedvezőtlenül hat a Vétyempusza hűvös völgyeiben lévő erdőkhöz kötődő <i>Dicranium viridae</i> , mely napjainkra a területen kipusztulás szélére sodródott.
		H	38	A mezoklíma szárazodásával az illír bükkösök (91K0) felújulása, felújítása nehezebbé válik, a termőhely szárazodásával az üde típusjelző fajok visszaszorulása várható. A bükkösök leromlásával párhuzamosan az inváziós fafajok térhódítása is potenciális veszélyforrást jelent

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A tervezési terület legveszélyeztetettebb élőhelytípusai az egykor jóval nagyobb kiterjedésben jelen levő gyeses élőhelyek, hiszen művelés hiányában gyomosodnak, majd helyüket fás vegetáció veszi át. Kiemelt természetvédelmi célkitűzés ezért a 6210

Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek, valamint a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*) jelölő élőhelyek megmaradt állományainak hosszú távú fenntartása kaszálás vagy legeltetés útján. A leromlott állapotú, gyomos, cserjésedő vagy a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) által veszélyeztetett állományaik helyreállítása és újbóli használatba vétele sürgető feladat. Ez kulcsfontosságú az üde rétek sásos foltjaihoz kötődő, közösségi jelentőségű nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), vérfű-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) és sötétaljú hangyaboglárka (*Maculinea naosithous*) lepkefajok igen kis egyedszámú, sérülékeny populációinak fennmaradása szempontjából is. Fontos cél továbbá számos, a gyepterületekhez kötődő védett növényfaj megőrzése. Ilyen a maróci szőlőhegy száraz gyepeiben élő tarka kosbor (*Orchis tridentata*), sárga len (*Linum flavum*), vitézkosbor (*Orchis militaris*), magasszárú kocsord (*Peucedanum verticillatum*), méhbangó (*Ophrys apifera*), vitézvirág (*Anacamptis pyramidalis*); a maróci temetőben fellelhető poszméhbangó (*Ophrys fuciflora*) és a kányavári üde gyepek két ritkasága, a széleslevelű gyapjúsás (*Eriophorum latifolium*) és a szibériai nőszirm (*Iris sibirica*).

A fás vegetáció vonatkozásában elsődleges cél a 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) kiemelt közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípus, valamint a 91K0 Illír bükkösök, 91L0 Illír gyertyános-tölgyesek, 91M0 Pannon cseres-tölgyesek közösségi jelentőségű, jelölő élőhelytípusok állapotának megőrzése és javítása. Ennek érdekében célkitűzésként fogalmazható meg (erdőrészlet léptékre is értelmezve) a változatos fajösszetételű és korosztályszerkezetű, idős, odvas fákat és vastag, álló és fekvő holtfát is nagyobb mennyiségben tartalmazó, folyamatos erdőborítást biztosító állományok kialakítása és fenntartása, a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és más idegenhonos özönnövények terjedésének megakadályozása, a jellegtelen keményfás és puhafás faállományok állapotának javítása.

Ezen célkitűzések megvalósulása a záloga a szarvasbogár (*Lucanus cervus*), a nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*), a skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), a kerekvállú állasbogár (*Rhysodes sulcatus*), a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), a nagy fülű denevér (*Myotis bechsteini*) jelölő fajok, valamint számos további közösségi jelentőségű, illetve védett denevér, madár és növényfaj megőrzésének.

Hosszabb távon fontos célkitűzés továbbá a fenti jelölő élőhelytípusok termőhelyét elfoglaló, sok esetben azokat veszélyeztető akácos, fenyves és más idegenhonos faállományok honos fafajokból álló, kedvező természetvédelmi állapotú erdőkké való átalakítása.

3.2. Kezelési javaslatok

A tervezési terület természeti értékeinek megőrzését szolgáló kezelési elveket és előírásokat általánosságban, és úgynevezett kezelési egységekhez rendelt csoportosítva adjuk meg a következőkben. A kezelési egységek lehatárolása a 2016-ban készült, az Általános Nemzeti Élőhelyosztályozási Rendszer 2011-ben kiadott változatán (ÁNÉR 2011) alapuló élőhelytérkép alapján történt. Ennek során az azonos kezelést igénylő élőhelyfoltokat összevontuk, illetve az élőhelyfoltokon belül különböző kezelést igénylőket leválasztottuk. Arra törekedtünk, hogy az előírások megfelelő mértékben specifikusak lehessenek, így az

eltérő kezelést igénylő élőhelyeket elkülönítettük. Ugyanakkor azt is szem előtt tartottuk, hogy a kezelési egységek rendszere könnyen áttekinthető legyen és a terület ne legyen indokolatlanul felaprózva. A kezelési előírásokat a kezelési egységek területén belül előforduló jelölő értékek igényeinek figyelembevételével és a kezelési egység jelenlegi állapotának függvényében határoztuk meg. Az egyes kezelési egységekbe sorolt ÁNÉR élőhelytípusok és közösségi jelentőségű élőhelyek összefoglalását a 2. táblázat mutatja.

Az élőhelyek kezelésére vonatkozó, 3.2.1-es fejezetben elsőként a gazdálkodáshoz szorosan nem kötődő kezelési javaslatokat adjuk meg, majd a gazdálkodáshoz köthető javaslatokat. A gazdálkodáshoz köthető javaslatokat négy alfejezetben tárgyaljuk, annak megfelelően, hogy a javaslatok a mezőgazdálkodásra, az erdőgazdálkodásra, a vadgazdálkodásra vagy a vízgazdálkodásra vonatkoznak. Elsőként minden gazdálkodási ágazat esetében egységes kezelési iránymutatást fogalmazunk meg, amelynek tartalma minden kezelési egységre érvényes. Ezt követik a kezelési egységekre vonatkozó, konkrét kezelési javaslatok.

A gazdálkodáshoz köthető javaslatokat követik az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok, majd a gazdálkodáshoz nem köthető kezelési javaslatok.

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelölő értékek megőrzéséhez milyen kezelési előírás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz. A tervkészítés időpontjában jogszabály alapján kötelezően betartandó előírásokon túli, a célokhoz illeszkedő, kívánatos kezelést megfogalmazó előírás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.

2. táblázat: A kezelési egységek összefoglaló táblázata

Kezelési egység	Elnevezés	Érintett ÁNÉR élőhelytípusok	Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek	Terület (ha)
KE-1	Nádasok, sásos mocsarak	AcxB1a, B1a, B1axAc, B1axB5, B5, B5xB1a, B5xP2a	-	12,16
KE-2	Üde rétek	D34, D34xB5, E1	6510	20,15
KE-3	Félszáraz irtásrétek	E2, H4	6210, 6510	3,13
KE-4	Jellegtelen gyeppek	OB, OBxP2a, OC, OCxS7, OD, ODXB1a, ODXOB, ODXP2b, ODXRB, ODXS6, ODXS7, U4,	-	74,63

		U11		
KE-5	Erdősülő gyepek, cserjések	P2a, P2axOB, P2axE1, P2axRB, P2b, P2bxOC, U11	-	13,8
KE-6	Szántók	T1, T2, T6, T10	-	33,57
KE-7	Égeres mocsárerdők, égerligetek	J2, J5, J5xS6, RA, RB	91E0*	26,32
KE-8	Erdőrezervátum magterülete	K2	91K0, 91L0	29,73
KE-9	Örökerdő	K2, K2xK5, K5	91K0, 91L0	543,02
KE-10	Bükkösök és tölgyesek	K2, K2xK5, K2xS6, K5, K5xK2, K5xRB, L2a, P1, P8, U4, U11	91K0, 91L0, 91M0	2778,89
KE-11	Jellegtelen faállományok	RA, RB, RBxB5, RBxE1, RBxK2, RBxOD, RC, RCxOD, RDa, U9, U11	91L0	345,69
KE-12	Honos fajokkal elegyes idegenhonos lombos állományok	RDb, RBxS6, RCxS6	-	65,45
KE-13	Akácosok	S1, S6, S6xOC, S6xP2a, S6xRB, S6xRC, S7	-	90,39
KE-14	Fenyőültetvények	S4, S4xOD, S4xS6, S5, S5xS6, U11	-	98,68
KE-15	Gyümölcsösök, szőlők, gazdasági telephelyek	P7, T8xS6, T11, U4, U10, U11	-	7,46

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok

A tervezési területtel érintett térség turisztikai, ipari fejlesztései, településfejlesztési tervezése során kiemelt figyelmet kell fordítani a közösségi jelentőségű élőhelyek megőrzésére. Ennek érdekében tervezési területen a jövőben csak a közösségi jelentőségű élőhelyek fenntartását, állapotuk javítását vagy bemutatását, illetőleg a gyalogos és kerékpáros turizmust, a helyi értékek látogatását (pl. Vétyemi Ósbükkös, Mároki kápolna) szolgáló létesítmények elhelyezése javasolt a feltétlenül szükséges mértékben és kiterjedésben. Erre a közmű és úthálózat fejlesztésekor is figyelemmel kell lenni. Kerülni kell minden olyan tervet és beruházást, mely a tervezési területen található vízfolyások szabályozatlan mederszakaszainak állapotát és a tervezési terület vízháztartását kedvezőtlenül befolyásolhatja.

A Vétyemi Ósbükkös páratlan természeti értéket képvisel, számos kutatási eredmény alapján

kiváló példa arra, hogy a változatos korösszetételű és szerkezetű, holt fát is nagy mennyiségben tartalmazó erdők mennyivel alkalmasabbak természeti örökségünk megőrzésére, mint az egykorú gazdasági erdők. Ráadásul az álló vagy kidőlt faóriások alkotta „vadon élmény” minden erre fogékony embert megérint, ezáltal a szemléletformálás, környezeti nevelés kiváló helyszíne lehet. Erre alapozva a jövőben megfontolandó a Vétyemi Ősbükkös környezetében egy rövid tanösvény vagy néhány további, a Natura 2000 hálózatot, értékeit és a megőrzésüket szolgáló beavatkozásokat bemutató információs tábla, akár kisebb erdei iskola kialakítása.

Az ipari és turisztikai célú területrészek karbantartására vonatkozóan általános érvényű kezelési javaslat az idegenhonos inváziós fajok terjedésének fékezése. A zöldfelületek rendszeres kaszálása javasolt, az esetleges növénytelepítések során őshonos, a tájban jellemző fajokat célszerű választani. Továbbá fontos az őshonos fafajok idős egyedeinek kímélete, mivel azokhoz számos közösségi jelentőségű és védett állatfaj kötődik. A munkálatok tervezésekor és kivitelezése előtt szakmai állásfoglalás, tanácsadás céljából érdemes felkeresni a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatóságot.

3.2.1.2. *Gazdálkodáshoz köthető kezelési javaslatok*

3.2.1.2.1. *Mezőgazdálkodás*

Gyeppek

A tervezési terület gyepterületeit öt kezelési egység érinti, melyek jobbra kis kiterjedésűek (3-20 ha), csupán a jellegtelen, leromlott állapotú gyeppek vannak jelen nagyobb arányban (74 ha). A Nádasok, sásos mocsarak (KE-1) többségükben a múltban kaszált vagy legeltetett üde gyeppek felhagyásával keletkezett, az év nagy részében nedves, vízállásos területek, melyek esetében természetvédelmi szempontból az újbóli mezőgazdasági hasznosítás mellett a szukcesszió szabad érvényesülése is elfogadható.

Az Üde gyeppek (KE-2) és a Félszáraz irtásrétek (KE-3) kezelési egységekbe kerültek azok a gyepfoltok, melyeket még jelenleg is kezelnek vagy művelésük felhagyását követően még nem romlottak le teljesen. A két kategória jellegében és a szükséges kezelésben tér el kis mértékben. Állapotuk megőrzése, fejlesztése alapvető feltétele a tervezési területen meglévő gyeses közösségi jelentőségű élőhelyek és a gyeppekhez kötődő közösségi jelentőségű, valamint védett fajok sokaságának fennmaradása szempontjából; továbbá e területek biztosíthatják a fajforrást a jellegtelen gyeppek regenerálódásához. A Jellegtelen gyeppek (KE-4) kategóriába a bolygatott, korábban szántóként vagy szőlőként hasznosított, a regeneráció elején járó, illetve a túl alacsony kezelési intenzitás miatt leromlott gyepfoltok kerültek, melyek rendszeres, megfelelő kezelés esetén hosszabb-rövidebb idő alatt jó állapotú gyepökké alakulhatnak. E kezelési egységbe kerültek a vadföldek, szélesebb nyiladékok is, melyekre enyhébb, alapvetően az özöngyomok terjedésének megelőzését szolgáló kezelési javaslatok vonatkoznak. Az Erdősülő gyeppek, cserjések (KE-5) az egykori nagyobb kiterjedésű gyepfoltok legutóbb felhagyott maradványai, melyek még a fásszárú növényzet eltávolításával visszaalakíthatók volnának, ezzel jelentős mértékben hozzájárulva a tervezési terület értékeinek, élőhelyi és faji változatosságának fennmaradásához. A szintén ide sorolt villanypászták esetében – a cserjésekhez kötődő védett értékek kímélete és az özönnövények visszaszorítása érdekében – fontos a fás növényzet rendszeres kezelésének megfelelő időzítése.

(a) Kezelési egység kódja: KE-1

(b) Kezelési egység meghatározása: Nádasok, sásos mocsarak

Egykori üde-nedves kaszálórétek felhagyása nyomán kialakult, néhol cserjésedő, erdősödő, viszonylag fajszegény magas aranyvesszővel (*Solidago gigantea*) változó mértékben fertőzött élőhelyek; melyek kisebb foltjait időnként kaszálják, de többségük kezeletlen. E kategóriába került még néhány változó kiterjedésű nyílt vízfelülettel, gyékényes foltokkal jellemezhető korábbi anyagnyerő hely. A kezelési egység jelentős mértékben átfed a Páka község határában található ex lege védett lápterülettel. Összesített kiterjedésük: 12,16 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ANÉR élőhelyek:

Ac Álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete

B1a Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások

B5 Nem zsombékoló magassásrétek

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

vöröshasú unka (*Bombina variegata*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Természetvédelmi szempontból a korábbi gyepterületek újbóli gyepeként való hasznosítása és lassú beerdősödése egyaránt elfogadható, előnyben kell azonban részesíteni a gyepterület helyreállítását, majd évi 2 alkalommal végzett kaszálását, illetve legeltetését. Ezzel az ide sorolt élőhelyeket leginkább veszélyeztető magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) is visszaszorítható. Néhány időszakosan kezeletlen sásos folt kijelölésével a sásos foltokhoz kötődő nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), illetve más hasonló igényű faj számára is hosszú távon alkalmas élőhely biztosítható. Amennyiben a kezelési egység területén fás szárú özönnövény egyedek (pl. zöld juhar – *Acer negundo*) jelennek meg, azokat vegyszeres kezeléssel javasolt mielőbb visszaszorítani. Az ide sorolt korábbi anyagnyerőhelyek területén és közelében a fásszárú özönnövények terjedésének megakadályozásán túl más kezelés nem szükséges.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- A gyepek (rét vagy legelő művelési ágban nyilvántartott területek) vonatkozásában: A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet.

- Az érintett lapterület vonatkozásában az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelését lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.
GY108	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálása évente legalább háromszor.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY118	Élőhelyrekonstrukció.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az erdősödő, cserjésedő területrészeken cserjeirtás, fakivágás, a nyílt területeken szárazzás, majd legeltetés vagy évi kétszeri kaszálás útján a kezelési egység területén még helyreállíthatók az egykori üde gyepek. A javasolt kezelések részletes kifejtése a 3.2.2. *Élőhelyfejlesztési és élőhelyrekonstrukciós javaslatok* fejezetben található.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Az újbóli használatba vétellel növelhető lenne a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétkei közösségi jelentőségű élőhely kiterjedése, és megfékezhető volna a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) további térnyerése is. A természetvédelmi szempontból tartósan megfelelő gyepterületgazdálkodási tevékenység megvalósítása érdekében célszerű évente a működési terület szerinti érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett legeltetési/kaszálási tervet készíteni.

A kezeletlen állapot fenntartása esetén a nád és a sásfajok a talajt sűrűn átszövő gyökérzete, valamint a kezelés hiányában folyton képződő, vastag avarréteg következtében a foltok csak lassan erdősülnek, és magas aranyvesszővel (*Solidago gigantea*) való fertőzöttségük általában alacsony. Idővel a kezelési egység foltjai 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) jelölő élőhellyé alakulhatnak, ami természetvédelmi szempontból alapvetően elfogadható, azonban ha a tervezési területet egységesen szemléljük, előnyösebb a nagyobb élőhelyi változatosságot fenntartani, ennek érdekében a sásos, nádas területeket kaszálással vagy legeltetéssel kezelni.

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása: Üde rétek

Alacsony térszínen elhelyezkedő mocsárrétek és kisebb arányban domboldali helyzetű zömében kaszált, néhol legeltetett gyepek és felhagyott, gyomosodó változataik összesen 20,15 ha kiterjedésben.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

D34 Mocsárrétek

E1 Franciaperjés rétek

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*)

vérfü-hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)

sötét hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

széleslevelű gyapjúsás (*Eriophorum latifolium*)

szibériai nőszirm (*Iris sibirica*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az érintett területek kaszálással vagy legeltetéssel egyaránt kezelhetők. A domboldali (mezofil) területrészek (ÁNÉR: E1) évi egyszeri kaszálás vagy legeltetés is elegendő, míg a tavasszal és nyárelőn rendszerint vízállásos, völgyalji gyepeken (ÁNÉR: D34) az évi kétszeri hasznosítás kívánatos a fajkészlet fenntartása és a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) visszaszorítása, elterjedésének megakadályozása érdekében is. A kezeléseket során évenként változó helyen bűvósávok, kaszátlanul hagyott területrészek, illetve legelésből kizárt területek jelölendők ki, melyek helyszínét a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. Így megőrizhetők a kezelési egységhez kötődő közösségi jelentőségű és egyéb védett fajok, és megelőzhető, visszafordítható az állományok gyomosodása. Általános cél a cserjésedés, a területcsökkenés megakadályozása. A nedves gyepek a legeltetéssel való hasznosításra különösen érzékenyek, könnyen túlhasználat miatti

leromlás léphet fel. Ezért a legeltetés intenzitását mindenképpen ajánlatos a működési terület szerint illetékes nemzeti park igazgatósággal folyamatosan egyeztetni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet.

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY09	Fogasolás nem megengedett.
GY11	Hengerezés nem megengedett.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsméretű felett) és a vadgyümölcsök (törzsméretű megjelölése nélkül) megőrzése.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelést lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajától függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY88	3 ha-nál nagyobb tábla esetében minden szárzúzásánál, kaszálásánál a táblát két egyenlő részre kell osztani, az első 50% szárzúzásának, kaszálásának befejezése után a másik 50% szárzúzását, kaszálását csak 10 nappal később lehet elkezdni.
GY92	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén min. 10 cm-es fűtarló biztosítása.
GY100	A kaszálatlan terület legalább 50%-ának a tábla belsejében történő biztosítása.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.
GY108	Erősen fertőzött foltokat sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karamok és jószágállások helyét a működési terület

	szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY128	Kaszálás szárazúzással nem helyettesíthető.
GY129	A területen található őshonos cserjék minimum 5 %-ának meghagyása kisebb csoportokban, mérettől függetlenül (kis- és nagytermetű cserjék egyaránt).
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.
GY131	A cserjék - későbbi kezelések megkönnyítése érdekében - talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.
GY133	Legeltetés során élő vízből nem lehet itatni, az itatáshoz a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen itatóvályú kialakítása.
GY135	Legeltetési hasznosítás esetén legalább 10 cm-es gyepmagasság biztosítása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A jó állapotú gyepterületek a jelenlegi kezelés fenntartásával vagy a közelmúltban felhagyott kezelés visszaállításával megőrizhetők, illetve helyreállíthatók. További fejlesztési javaslatok megfogalmazása nem indokolt.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A tervezési terület gyepes Natura 2000 élőhelyei kezelés hiányában leromlanak, illetve beerdősödnek. A megfelelően végzett kaszálás vagy legeltetés eredményeképp a domináns gyepalkotók mellett számos kísérőfaj is szerephez juthat, ugyanakkor az idegenhonos magas aranyvessző nem képes felszaporodni. A gyepes élőhelyekhez kötődő közösségi jelentőségű és védett fajok fennmaradásához is elengedhetetlen a megfelelő kezelés. A fogasolás, gyepszellőztetés a gyepnemez felszaggatása következtében a domináns fűféléket juttatná előnyhöz, és a kisebb versenyképességű, érzékenyebb fajok visszaszorulását okozná, míg a hengerezés a talaj tömörítése útján rontaná annak szerkezetét, és ugyancsak a fajkészlet leromlásának veszélyével fenyegetne. A kaszálókon, legelőkön megtalálható őshonos méretes fák számtalan élőlénynek nyújtanak élőhelyet, és tájképi értékük is jelentős, ezért megőrzésük, felújításuk mindenképpen szükséges. A természetvédelmi szempontból is megfelelő, de az évenként változó viszonyokhoz is alkalmazkodni képes gyepgazdálkodási tevékenység megvalósítása érdekében célszerű évente a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett legeltetési/kaszálási tervet készíteni. A szárazúzás nyomán a szerves anyag a kezelt területen marad, akadályozva a kisebb versenyképességű fajok egyedinek csírázását, kihajtását, ezért bár a beerdősülést megakadályozza ugyan, nem helyettesítheti a kaszálást vagy legeltetést. Több megőrzendő állat és növényfaj a cserjés szegélyekhez kötődik, ezért a gyepterületeken végzett cserjeirtások során érdemes azok kis részét visszahagyni az érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetve. A cserjék visszaszorítását úgy érdemes végezni, hogy az ne akadályozza a gyep jövőbeli kezelését, regenerálódását.

(a) Kezelési egység kódja: KE-3

(b) Kezelési egység meghatározása: Félészár az irtásrétek

Jellemzően dombhíti helyzetű, alacsonyfüvű, apró gyepfoltok, melyek azonban fajgazdagságuknál és számtalan védett fajuknál fogva igen értékesek. Összesített kiterjedésük alig több, mint 3 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

E2 Veres csenkeszes rétek

H4Erdőssztyeprétek, félészár az irtásrétek, száraz magaskórósok

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

6210 Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyep

6510 Sík- és dombvidéki kaszálórét

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

tarka kosbor (*Orchis tridentata*), sárga len (*Linum flavum*), vitézkosbor (*Orchis militaris*), magasszárú kocsord (*Peucedanum verticillatum*), méhbangó (*Ophrys apifera*), vitézvirág (*Anacamptis pyramidalis*), poszméhbangó (*Ophrys fuciflora*), zöld gyík (*Lacerta viridis*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe sorolt gyepfoltok esetében a legfontosabb cél a beerdősülés és túl intenzív kezelés elkerülése. Ennek érdekében évi egyszeri vagy legfeljebb kétszeri kezelés javasolt. A kezelés kaszálással és legeltetéssel egyaránt történhet, de a gyepfoltok kis kiterjedése és elhelyezkedése, jellege (erdővel körülvett zárványterület, temető gyepje) miatt a kaszálás tekinthető megvalósíthatónak. A kaszálásokat nagyszámú védett növényfaj virágzásának, termésérlelésének figyelembevételével, illetőleg évente változó helyen kaszálásból kihagyott foltok kijelölésével szükséges végezni. Ez különösen fontos a maróci temető gyepjében, ahol az országosan ritka poszméhbangó (*Ophrys fuciflora*) kis állomány él. Itt fontos a lakosság tájékoztatása is, hogy ne „gondozatlan” területként, hanem értéként tekintsenek a kíméletesen kezelt temetői gyepre.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet.

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY30	A természetes gyepekben az őshonos, méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelést lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfűrésze, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajától függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepp állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY82	A gyepet évente legfeljebb kétszer lehet kaszálni.
GY128	Kaszálás szárzúzással nem helyettesíthető.
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.
GY131	A cserjék - későbbi kezeléseik megkönnyítése érdekében - talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A fent leírt kezeléssel hosszú távon biztosítható az érintett élőhelyek és fajok fennmaradása, egyéb javaslatok megfogalmazása nem indokolt. A javasolt kezelésekről részletes kifejtése a 3.2.2. *Élőhelyfejlesztési és élőhelyrekonstrukciós javaslatok* fejezetben található.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A megfelelően végzett kaszálás eredményeképp a domináns gypalkotók mellett számos kísérőfaj és védett faj is szerephez juthat. A természetvédelmi szempontból is megfelelő, de az évenként változó viszonyokhoz is alkalmazkodni képes gyepgazdálkodási tevékenység megvalósítása érdekében célszerű évente a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett kaszálási tervet készíteni. A szárzúzás nyomán a szerves anyag a kezelt területen marad, akadályozva a kisebb versenyképességű fajok egyedeinek csírázását, kihajtását, ezért bár a beerdősülést megakadályozza ugyan, nem helyettesítheti a kaszálást. A cserjék visszaszorítását úgy érdemes végezni, hogy az ne akadályozza a gyep jövőbeli kezelését, regenerálódását.

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása: Jellegtelen gyep

Nem kellő intenzitással kezelt, vagy felhagyott gyepek, illetve parlag eredetű, kezeletlen, gyomos, helyenként cserjésedő, özönnövényekkel erősen fertőzött területek és néhány vadföldként hasznosított terület sorolható ide. Összesített kiterjedésük: 74,63 ha

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

OB Jellegtelen üde gyepek

OC Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

OD Lágyszárú évelő özönfajok állományai

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d)Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Évi kétszeri kaszálás vagy legeltetés útján az ide sorolt területek állapota a legtöbb esetben jelentősen javítható. Az erdőkkel körülvett gyomos gyepek és vadföld esetében természetvédelmi szempontból a honos fafajokkal történő erdősítés is elfogadható irány. A kezelési egységbe sorolt nyiladékok vonatkozásában elegendő a gyommentes állapot fenntartása. A fásszárú özönnövények egyedeinek mechanikus visszaszorítását vegyszeres kezeléssel célszerű kiegészíteni. Az 5 cm átmérőt elért egyedeket injektálás, a vékonyabbakat kéreghántás és kenés vagy szelektív vegyszer permetezésével szükséges kezelni a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett módon.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- A gyepek (rét vagy legelő művelési ágban nyilvántartott területek) vonatkozásában: A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet.

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelését lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajától függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.

GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY81	A gyepek évente legalább kétszer szükséges kaszálni.
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.
GY108	Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karamok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY128	Kaszálás szárzúzással nem helyettesíthető.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A jellegtelen gyeppálmányok állapota a kaszálás legeltetés, valamint a cserjék, fák és özönövények visszaszorítása mellett a jó fajkészletű gyepekről gyűjtött magokkal való felülvetéssel vagy hasonló eredetű széna időleges ráhordásával tovább javítható.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A megfelelő intenzitással végzett kaszálás vagy legeltetés eredményeképp a domináns gyeppalkotók mellett számos kísérőfaj is szerephez juthat, ugyanakkor az idegenhonos magas aranyvessző nem képes nagyobb területrészeket tartósan elborítani és idővel az érintett területek közösségi jelentőségű élőhelyekké (6510 Sík- és dombvidéki kaszálórét, 6210 Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek) alakulhatnak.

A legelő állat válogató magatartása miatt szükséges minden hasznosítást követően tisztító kaszálást végezni. A természetvédelmi szempontból tartósan megfelelő gyeppaszatalkodási tevékenység megvalósítása, az özönövények szakszerű visszaszorítása érdekében célszerű évente a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetett legeltetési/kaszálási tervet készíteni.

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) Kezelési egység meghatározása: Erdősülő gyepek, cserjések

Felhagyott egykori gyepterületek és cserjés villanypászta. Összesített kiterjedésük 13,8 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

P2aÜde és nedves cserjések

P2bGalagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések

E1 Franciaperjés rétek

OB Jellegtelen üde gyepek

OC Jellegtelen száraz-félszáraz gyepek

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A fás szárú növényzet eltávolítása, az esetlegesen megjelent inváziós fafajok vegyszeres visszaszorítása, majd az érintett területek kaszálással vagy legeltetéssel való hasznosítása, amennyiben szükséges, legeltetési infrastruktúra (karám, itatókút, istálló) kialakítása. A cserjeirtás időpontját, az esetlegesen meghagyandó foltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.

Szárazúást csak addig javasolt végezni, amíg a terület kaszálható vagy legeltethető állapotba nem kerül. A villanypásztákban a fás szárú növényzet kezelését július 15 után javasolt végezni.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- A gyepek (rét vagy legelő művelési ágban nyilvántartott területek) vonatkozásában: A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendelet.
- Üzemtervezett erdőterületre eső egységekben a Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve, 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról.

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.
GY34	Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket vegyszeres kezelését lábon állva szükséges elvégezni (törzs megfúrása, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a kezelés fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén

	(április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) végezhető.
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.
GY81	A gyepet évente legalább kétszer szükséges kaszálni.
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.
GY108	Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor.
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karamok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.
GY118	Élőhelyrekonstrukció.
GY128	Kaszálás szárzúzással nem helyettesíthető.
GY130	Gépi cserjeirtás csak kemény (száraz vagy fagyott) talajon végezhető. Tartós esőzés után a munkák szüneteltetése, gépekkel mozogni a területen csak annak felszáradása után lehet. A gépi munkavégzés nem károsíthatja a gyepet.
GY131	A cserjék - későbbi kezelések megkönnyítése érdekében - talajszintben való kivágása.
GY132	A levágott növényi részek lehordása a gyepterületről 1 hónapon belül, a kivágott cserjéket tilos a gyepen deponálni.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Gyephelyreállítás a korábban gyepként hasznosított területrészekben. A javasolt kezelések részletes kifejtése a 3.2.2. *Élőhelyfejlesztési és élőhelyrekonstrukciós javaslatok* fejezetben található.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezeletlenség következtében erdősülő, cserjésedő egykori gyepterületek elvesztik korábbi gazdag, fátlan élőhelyekhez kötődő élővilágukat, eltűnésükkel az élőhelyi, tájképi és faji változatosság egyaránt csökken. Helyreállításukkal a tervezési terület jelenlegi állapotát tekintve jelentősen növekedhetne a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórét és a 6210 Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyep közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedése. A

rekonstrukció elősegítené a területen előforduló, gyeppekhez kötődő védett fajok fennmaradását.

A villanypásztákban a fásszárú növényzet kezelését a védett madárfajok fészkelési időszakban való kímélete érdekében kell a nyár második felében végezni. Az inváziós növényfajok sok esetben e területeken terjednek legeredményesebben, ezért azok kezelése különösen fontos feladat.

A beavatkozások időpontját, kiterjedését a védett madárfajok fészkelésének biztosítása és a cserjésekhez kötődő sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) kímélete, fennmaradása érdekében szükséges.

Szántók

A *szántók (KE-6)* elnevezésű kezelési egysége sorolt területek főleg a Tormaföldi-patak mentén található, viszonylag kis kiterjedésben. Intenzív és extenzív művelésű területek, továbbá vadföldek egyaránt vannak közöttük. E területeken az extenzív gazdálkodás bevezetése, illetve folytatása a természetvédelmi cél a vegyszerhasználat mérséklése, illetve esetleges gyepesítés útján.

(a) Kezelési egység kódja: KE-6

(b) Kezelési egység meghatározása: Szántók

Intenzív és extenzív művelésű szántók, vadföldek. Összesített kiterjedésük: 33,57 ha

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNER élőhelyek:

T1 Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák

T2 Évelő, intenzív szántóföldi kultúrák

T6 Extenzív szántók

T10 Fialat parlag és ugar

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A közösségi jelentőségű élőhelyekre és fajokra nézve a szántóterületek vonatkozásában elsősorban az ott alkalmazott növényvédőszerkijelentenek veszélyt. Ezért javasolt extenzívebb művelés bevezetése és/vagy fenntartása, illetve vegyszermentes táblaszegélyek kialakítása.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- Üzemtervezett erdőterületre eső egységekben a Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve, 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) – 50/2008 (IV. 24) FVM rendelet.

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás és vadriasztó lánc használata.
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszer mentes táblaszegély elhagyása, a táblaszegélyben szükség esetén mechanikai gyomirtás végzése.
SZ19	Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett.
SZ20	Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.
SZ21	Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett.
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek nem alkalmazhatók.
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.
SZ25	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény nem telepíthető.
SZ67	Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék nem alkalmazható, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az intenzíven művelt szántók vonatkozásában élőhelyfejlesztési célként fogalmazható meg a gyepesítés, illetőleg a spontán gyepesedés elősegítése, ezáltal megszűnne a környező természetközeli élőhelyekre gyakorolt vegyszernyomás, és idővel növelhető volna a gyepes közösségi jelentőségű élőhelyek aránya.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A szántókkal határos élőhelyek leromlásának megelőzése érdekében szükséges a gazdálkodás során a vegyszerek alkalmazásának mérséklése, környezetkímélő vegyszerek

alkalmazása. Vegyszermentes táblaszegélyek révén a káros bemosódások mérsékelhetőek. A tervezési területen előforduló rovarok és az azokat fogyasztó denevérek védelme érdekében a rovarirtó szerek használatát korlátozni, a légi kijuttatást pedig teljes mértékben kerülni szükséges.

3.2.1.2.2. Erdőgazdálkodás

A tervezési terület 95 %-át borítja fás vegetáció, melynek 75%-a sorolható elsődlegesen természetközeli élőhelytípusokba, míg 25% a jellegtelen állomány, vágásterület, fiatalos vagy faültetvény. Németh-Seregélyes-féle természetesség tekintetében 56 % tekinthető természetközeli állapotúnak, míg 44%-ot tesz ki az erősen leromlott, vagy közepes természetességű állományok aránya.

Általánosságban elmondható, hogy elsődleges rendeltetés szerint a tervezési területen található, üzemtervezett erdők 61%-a védelmi rendeltetésű. Közel háromnegyedük áll állami tulajdonban, a Zalaerdő Erdészeti Zrt. vagyonkezelésében. Az erdőterület 86%-a vágásos, 13%-a átmeneti üzemmódban kezelt, a faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódban nyilvántartott állományok aránya 1% körüli. Korosztályviszonyok tekintetében elmondható, az 50 év alatti, fiatal állományok találhatók a terület felén, továbbá az 50 és 90 év közötti, középkorú állományok további egyharmadán. A 90 és 100 év közötti állományok 10 %-ot, az igazán idős, 100 év feletti állományok 13%-ot tesznek ki. A tervezési területen található egy védetté nyilvánítás alatt álló erdőrezervátum. Ennek magterületén kívül az idős faegyedek, valamint a méretes (30 cm tőátmérő feletti) holt faegyedek aránya a tervezési terület erdeiben – általánosságban véve – igen alacsony.

Az égeres mocsárerdők, égerligetek (KE-7) kezelési egységbe főként a Tormaföldi-patakot kísérő és néhány további patakmenti elhelyezkedésű enyves éger (*Alnus glutinosa*), magas kőris (*Fraxinus excelsior*) és törékeny fűz (*Salix fragilis*) alkotta, kiemelt közösségi jelentőségű élőhelyfolt sorolható. Az erdőrezervátum magterülete (KE-8) kezelési egység mindössze egyetlen folt, itt a természeti folyamatok szabad érvényesülésének biztosítása a hosszú távú cél. Örökerdő (KE-9) kezelési egységbe néhány olyan értékes, idős, és holt fát is nagy mennyiségben tartalmazó erdőállomány került, melyek jelen állapotukban való fenntartása különösen fontos számos jelölő, és további közösségi jelentőségű, illetve védett faj védelme tekintetében. A bükkösök és tölgyesek (KE-10) kezelési egységbe közepes vagy jó állapotú, bükk (*Fagus sylvatica*), kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), kocsányos tölgy (*Quercus robur*), és helyenként csertölgy (*Quercus cerris*) uralta, közösségi jelentőségű élőhelyek, illetve a vágásos gazdálkodás során ezek helyén létrejött fiatalosok, vágásterületek kerültek.

A jellegtelen faállományok (KE-11) közé fajszegény lombos faállományok és a lombelegyes erdei fenyvesek tartoznak, melyek célzott beavatkozásokkal elegyes, többkorú lombdökké alakítandók. A honos fajokkal elegyes idegenhonos lombos állományok (KE-12) zömében lombelegyes akácokat, fehér akáccal (*Robinia pseudoacacia*) jelentős mértékben fertőzött jellegtelen állományokat foglalnak magukba, ahol a honos fajokra alapozott szerkezetátalakítás vagy felújítás és az akác teljes visszaszorítása a legfőbb cél. Akácok (KE-13) néven szerepelnek a túlnyomórészt fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) alkotta faállományok, melyek esetében a vegyszeres kezelést követő teljes fafajcsere útján képzelhető csak el az érintett területek állapotának javulása. Az erdeifenyő (*Pinus sylvestris*), lucfenyő (*Picea abies*), vörösfenyő (*Larix decidua*) és simafenyő (*Pinus strobus*)

állományok alkotják afenyőültetvények (KE-14) elnevezésű kezelési egységet, ahol fafajcsere útján a termőhelynek megfelelő honos fafajok alkotta erdők kialakítása javasolt.

(a) Kezelési egység kódja: KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása: Égeres mocsárerdők, égerligetek

Főként enyves éger uralta, fajgazdag, jó vízellátottságú szalagszerűen vagy kisebb foltokban elhelyezkedő patakmenti ligeterdők, mocsarak. Összesített kiterjedésük: 26,32 ha

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

J2Láp- és mocsárerdők

J5Égerligetek

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)

* kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípus

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*), lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

békakonty (*Listera ovata*), tavaszi tőzike (*Leucojum vernalis*), kis apollólepke (*Parnassius mnemosyne*), pettyes götte (*Lissotriton vulgaris*), erdei béka (*Rana dalmatina*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Javasolt legalább az állami tulajdonú, természetközeli állapotú állományok vonatkozásában a kezelési egységbe sorolt erdőrészek faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba való tervezése, és a Natura 2000 elsődleges rendeltetés bejegyzése, illetve annak fenntartása. A fakitermelést egyenlőtlen erélyű bontásokkal, legfeljebb 2000 m²-es vágásterületek alkalmazásával lehet elvégezni. Egy adott vágásterület 100 m-es körzetében akkor nyitható újabb, ha a szomszédos állomány legalább 50 éves. Hektáronként legalább 10 m³ holt faanyag meglétéig valamennyi holt faegyedet meg kell hagyni. A véghasználatra tervezett erdőrészekben a jogszabályi lehetőségekkel élve, hagyásfa csoportokat kell visszahagyni. A beavatkozásokat kemény (fagyott vagy száraz) talajon lehet végezni ajánlottan augusztus 15. és február 1. között, a közelítő nyomokat a természetvédelmi kezelővel egyeztetve. Felújítás csak őshonos fafajokkal történjen, a tisztítások, gyérítések során a természetközeli társulásra jellemző elegyfajok legalább 15% elegyarányig kímélendők. Bárminemű erdőgazdálkodási tevékenység során ügyelni kell a cserjeszint kíméletére.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve,
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állomány szélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E15	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása.
E22	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, kifejezetten vastag (30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és bűvőhelynek

Kód	Kezelés leírása
	alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolósos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E42	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztleten belül csak kötépálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használata.
E44	Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes

Kód	Kezelés leírása
	körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	<p>Az intenzíven terjedő fajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpáztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységen belül élőhelyrekonstrukcióra nincs szükség.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A nagy vágásterületek alkalmazása a vízhez kötődő élőlények számára kiemelten fontos mikroklímát alapvetően megváltoztatja, továbbá utat nyit számtalan idegenhonos özönnövény számára, ezért kifejezetten veszélyezteti a kezelési egység által érintett 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) kiemelt közösségi jelentőségű élőhely megőrzését. A holt, vagy beteg faegyedek biztosítanak élőhelyet a közösségi jelentőségű skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) állományainak. A fekvő holt faanyag a patakmenti ligeterdők felújulását is jelentős mértékben segíti, mivel a fekvő, erősen korhadt törzseken könnyen erednek az éger csemeték. A jellemző aljnövényzet és különösen a védett hagymás-gumós növények érdekében a talajfelszín károsítását minimalizálni kell.

(a) Kezelési egység kódja: KE-8

(b) Kezelési egység meghatározása: Erdőrezervátum magterülete

A Tormafölde 11C és 11D erdőrészek, melyek védetté nyilvánítása jelenleg is folyamatban van. A Tormafölde 13D erdőrészlet területén 1984 óta nem történt erőgazdálkodási tevékenység, átlagkora megközelíti a 200 évet. Kiemelkedően magas arányban tartalmaz holt faanyagot, igen változatos korösszetételű és szerkezetű állomány. Összesített kiterjedése: 29,73 ha

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ANÉR élőhelyek:

K2 Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek

K5Bükkösök

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

91K0Illír bükkösök

91L0Illír gyertyános-tölgyesek

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), szarvasbogár (*Lucanus cervus*), kerekvállú állásbogár (*Rhysodes sulcatus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

fekete harkály (*Dryocopus martius*), kék galamb (*Columba oenas*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), nimfadenevér (*Myotis alcathoe*), rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), szőröskarú koraidenevér (*Nyctalus leisleri*), szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), fehérszélű törpedenevér (*Pipistrellus kuhlii*), közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*), durvavitorlájú törpedenevér (*Pipistrellus nathusii*), közép fakopáncs (*Dendrocoptes medius*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységen belül – az esetlegesen szükséges természetvédelmi célú beavatkozások kivételével – semmilyen fahasználat ne történjen. Meg kell akadályozni az idegenhonos fajok esetleges betörését, elszaporodását.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve,
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységen belül élőhelyrekonstrukcióra nincs szükség.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe az erdőrezervátum magterülete került, melyben a természeti folyamatok szabad érvényesülésének biztosítása, és annak tanulmányozása a cél.

(a) Kezelési egység kódja: KE-9

(b) Kezelési egység meghatározása: Örökerdő

Kiemelkedően magas természeti értéket képviselő, idős faállományok. Összesített kiterjedésük: 543,02 ha

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ANÉR élőhelyek:

K2 Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek

K5Bükkösök

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

91K0Illír bükkösök

91LOIIIr gyertyános-tölgyesek

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*), szarvasbogár (*Lucanus cervus*), kerekvállú állasbogár (*Rhysodes sulcatus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

fekete harkály (*Dryocopus martius*), kék galamb (*Columba oenas*), nimfadenevér (*Myotis alcaethoe*), rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), szőröskarú koraidenevér (*Nyctalus leisleri*), szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), fehérszélű törpedenevér (*Pipistrellus kuhlii*), közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*), durvavitorlájú törpedenevér (*Pipistrellus nathusii*), közép fakopáncs (*Dendrocoptes medius*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Javasolt legalább az állami tulajdonú állományok vonatkozásában a kezelési egységbe sorolt erdőrészek faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba, a fennmaradó erdőrészek örökerdő üzemmódba való tervezése, és valamennyi állomány vonatkozásában a Natura 2000 elsődleges rendeltetés bejegyzése, illetve annak fenntartása, továbbá kizárólag folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodás folytatása. A fakitermelést egyenlőtlen erélyű bontásokkal, legfeljebb 1000 m²-es vágásterületek alkalmazásával lehet elvégezni. Változatos korszerkezetet kell fenntartani. A fahasználatok során valamennyi holt faegyedet meg kell hagyni. A természetközeli társulásra jellemző elegyfajok legalább 30 % elegyarányig kímélendők. Az erdőszegélyekben, 30 m szélességben fakitermelés legfeljebb szálaló jelleggel történjen. Böhöncös egyedek, biotópfák kímélete legalább 5 db/ ha-ig. A beavatkozásokat kemény (fagyott vagy száraz) talajon lehet végezni ajánlottan augusztus 15. és február 1. között, a közelítő nyomokat a természetvédelmi kezelővel egyeztetve. Bárminemű erdőgazdálkodási tevékenység során ügyelni kell a cserje- és lágyszárú szint kíméletére.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírási javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve,
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.

Kód	Kezelés leírása
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolósos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E42	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használata.
E44	Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájjonos fafaj alkalmazása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.

Kód	Kezelés leírása
E70	<p>Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységen belül élőhelyrekonstrukcióra nincs szükség.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe a tervezési terület erdőrezervátumon kívüli legértékesebb állományai kerültek, melyekben a jelenlegi kedvező állapot fenntartása a természetvédelmi cél. Ezek az állományok menedéket biztosítanak a változatos szerkezetű, holtfában gazdag erdőkhöz kötődő fajoknak.

Egy adott erdőrészletet érintő, néhány év alatt végrehajtott felújító vágások, illetve a véghasználatkor keletkezett több ezer négyzetméteres, esetleg több hektáros vágásterületek helyén legalább emberöltőnyi időre megszűnik a korábban jelölő élőhelyként térképezett állomány. A vágásterületek a korábbi állapothoz képest szélsőségesen kiszáradnak vagy

éppen elvizesednek, a felszínt gyomnövények lepik el, az állományhoz kötődő élőlények túlnyomó többsége a fakitermelés nyomán elpusztul, vagy ott nem találja meg többé életfeltételeit. A felázott talajon való gépi munkavégzéskor a talajfelszínhez kötődő élővilág jelentős mértékben károsodhat. Az egykorú, idős és holt faegyedeket nem vagy alig tartalmazó állományok nem megfelelőek az ehhez kötődő jelölő rovar, madár és denevér fajok számára. A denevérfajok igénylik a cserjeszint jelenlétét és az erdei vízállások fenntartását is, a közösségi jelentőségű rovarfajok számára igen fontos az elegyesség és az erdőszegélyek megőrzése.

A nagyobb vágásterületeket a környező állományokból behatoló fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) könnyen előzönli, ezáltal igen nagy a veszélye, hogy korábbi jelölő élőhelyek akácossokká alakulnak. A fehér akác átalakítja a termőhelyet, aljnövényzete szegényessé és gyomossá válik, és a legtöbb, a természetes növénytakaróhoz kötődő állatfaj számára sem alkalmas élőhelyül. Az előzönlött területek megtisztítása ráadásul rendkívül költség és munkaigényes, ezért a megelőzés kiemelten fontos feladat.

(a) Kezelési egység kódja: KE-10

(b) Kezelési egység meghatározása: Bükkösök és tölgyesek

Többnyire jó állapotú bükkösök, gyertyános tölgyesek, kisebb részben cseresek, és a helyükön kialakított fiatalosok, vágásterületek. Összesített kiterjedésük 2778,89 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

K2 Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek

K5Bükkösök

L2a Cseres-kocsánytalan tölgyesek

P1 Óshonos fafajú fiatalosok

P8 Vágásterületek

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

91K0Illír bükkösök

91L0Illír gyertyános-tölgyesek

Érintett közösségi jelentőségű fajok:

zöld seprómoha (*Dicranum viridae*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), nagy hőscincér (*Cerambyx cerdo*), szarvasbogár (*Lucanus cervus*), kerekvállú állasbogár (*Rhysodes sulcatus*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*)

Érintett, egyéb kiemelt fajok:

fekete harkály (*Dryocopus martius*), kék galamb (*Columba oenas*), nimfadenevér (*Myotis alcaethoe*), rőt koraidenevér (*Nyctalus noctula*), szőröskarú koraidenevér (*Nyctalus leisleri*), szoprán törpedenevér (*Pipistrellus pygmaeus*), fehérszélű törpedenevér (*Pipistrellus kuhlii*), közönséges késeidenevér (*Eptesicus serotinus*), durvavitórlájú törpedenevér (*Pipistrellus nathusii*), közép fakopáncs (*Dendrocoptes medius*)

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Törekedni kell a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodási módokra való áttérésre, ezért javasolt a kezelési egységbe sorolt állományok átmeneti, illetve örökerdő üzemmódban való kezelése. A jobb állapotú állományok is jellemzően egykorúak. Ezekben száraló vagy kis (legfeljebb 2000 m²-es) vágásterületeket alkalmazó beavatkozásokkal változatos korszerkezet alakítandó ki. Elérendő cél a jelentős mennyiségű (hektáronként legalább 10 db) idős (120 év feletti) faegyedek és jelentős mennyiségű (hektáronként 30 m³), álló és fekvő, vastag holt faanyag jelenléte. A beavatkozásokat kemény (fagyott vagy száraz) talajon kell végezni ajánlottan augusztus 15. és február 1. között, a közelítő nyomokat a természetvédelmi kezelővel egyeztetve.

Felújítás csak őshonos fafajokkal történjen, a természetközeli társulásra jellemző elegyfajok a 30 % összesített elegyarány eléréséig kímélendők, hiányuk esetén a fiatalosokba, lékekbe mesterségesen telepítendőek. Ügyelni kell a társulásra jellemző állományszintek meglétére, a cserjeszint fokozott kíméletére. Az állományszélek felé egy famagasságnyi szélességben fakitermelés legfeljebb száraló útján történjen. Minden eszközzel védekezni kell a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) inváziója ellen. A fertőzött állományrészekben szakszerű vegyszeres kezeléssel kell az agresszíven terjedő idegenhonos fafajt visszaszorítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírásvajavaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve,
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökerdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.
E10	Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása.
E12	A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és

Kód	Kezelés leírása
	véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E14	Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé - a díszes tarkalepke védelmében - legalább 10 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása.
E22	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, kifejezetten vastag (30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és búvóhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolósos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.

Kód	Kezelés leírása
E38	Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E42	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használata.
E44	Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E52	Őshonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása.
E53	Természetes újulat esetében mesterséges felújítás nem alkalmazható.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E58	Az erdőfelújítások során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	<p>Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.

Kód	Kezelés leírása
	<ul style="list-style-type: none"> • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységen belül élőhelyrekonstrukcióra nincs szükség.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Egy adott erdőrészletet érintő, néhány év alatt végrehajtott felújító vágások, illetve a több hektár kiterjedésű vágásterületek helyén legalább emberöltőnyi időre megszűnik a korábban jelölő élőhelyként térképezett állomány. A vágásterületek a korábbi állapothoz képest szélsőségesen kiszáradnak vagy éppen elvizesednek, a felszint gyomnövények lepik el, az állományhoz kötődő élőlények túlnyomó többsége a fakitermelés nyomán elpusztul vagy ott nem találja meg többé életfeltételeit. Mindezek miatt sürgető feladat a folyamatos erdőborítást biztosító erdőgazdálkodásra való áttérés. A felázott talajon való gépi munkavégzéskor a talajfelszínhez kötődő élővilág jelentős mértékben károsodhat. Az egykorú, idős és holt faegyedeket nem vagy alig tartalmazó állományok nem megfelelőek a szarvasbogár (*Lucanus cervus*), a nagy hörcsincér (*Cerambyx cerdo*), kerekvállú állásbogár (*Rhysodes sulcatus*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) és nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*) jelölő fajok, továbbá a tervezési területen előforduló más közösségi jelentőségű és védett rovar-, madár- és denevérfaj számára. A denevér- és rovar- és madárfajok egyaránt igénylik a cserjeszint és a

szegélyvegetáció meglétét, az elegyfajokban gazdag faállományt és az erdei vízállások fenntartását is. A kártevők elleni vegyszeres védekezés a tervezési terület rovar- és denevérfaunájára egyaránt veszélyt jelenthet.

A nagyobb vágásterületeket a környező állományokból behatoló fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) könnyen előzönlí, ezáltal igen nagy a veszélye, hogy korábbi jelölő élőhelyek akácossá alakulnak. A fehér akác átalakítja a termőhelyet, aljnövényzete szegényessé és gyomossá válik, és a legtöbb, a természetes növénytakaróhoz kötődő állatfaj számára sem alkalmas élőhelyül. Az előzönlített területek megtisztítása ráadásul rendkívül költség és munkaigényes, ezért a megelőzés kiemelten fontos feladat.

(a) Kezelési egység kódja: KE-11

(b) Kezelési egység meghatározása: Jellegtelen faállományok

Fajszegény lombos, és lombelegyes eredeifenyves állományok. Összesített kiterjedésük: 345,69 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ANÉR élőhelyek:

RB Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők

RCŐshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők

RDa Őshonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerdők

Érintett Natura 2000 élőhelyek:

91LOIIIr gyertyános-tölgyesek

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A megfelelő termőhelyen található, táj és termőhelyhonos állományok esetében a változatos fafajösszetételt, állományszerkezetet és cserjeszintet kell kialakítani. Az állományok javításakor lehetőség szerint kisméretű lékeket kell alkalmazni, a faji változatosságot állománykiegészítés, telepítés útján célszerű kialakítani az adott élőhelytípusra jellemző elegyfajok alkalmazásával. Az idős, odvas faegyedek kímélendők, a hektáronként 10 m³ holt faanyag meglétéig valamennyi holt faegyed meghagyandó. A fiatalosokban a nevelővágások változó eréllyel végzendők, az elegyfajok, pionír fafajok és cserjék megőrzendők. A fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és más inváziós idegenhonos fajok betörését meg kell akadályozni, a megjelent egyedeket el kell távolítani, helyükön a táj- és termőhelyhonos fajok felújulását kell segíteni szükség esetén telepítéssel.

A nem táj és termőhelyhonos állományokat át kell alakítani honos fajok alkotta állományokká. Ennek során törekedni kell a fokozatosságra: a termőhelynek megfelelő, jelenlevő, honos fafajok kíméletével, azokra alapozva kell lehetőség szerint az átalakítást végezni. A gyertyános második szinttel rendelkező eredeifenyves állományokban, elegyetlen egyéb állományok területén fafajcserés szerkezetátalakítás útján kell táj- és termőhelyhonos fafajok alkotta, elegyfajokat is az élőhelyre jellemző mértékben tartalmazó erdőket

kialakítani. Arra kell törekedni, hogy az adott állomány a termőhelynek megfelelő közösségi jelentőségű élőhelytípusnak megfeleltethetővé váljon.

A vágásterületeken nagyon fontos a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) előretörésének megakadályozása minden lehetséges eszközzel. Különös figyelmet kell fordítani a termőhelynek megfelelő élőhelytípusra jellemző fajösszetétel és elegyarány kialakítására és fenntartására.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve,
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E21	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása.
E22	Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m ³ /ha, kifejezetten vastag (30 cm mellmagassági átmérő feletti) odvas, böhönc, fészkelő- és bűvőhelynek alkalmas élő fák kijelölése és folyamatos fenntartásának biztosítása.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes

Kód	Kezelés leírása
	eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolósos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E44	Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.

Kód	Kezelés leírása
	<ul style="list-style-type: none"> • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E78	A természetvédelmi szempontból értékes gyepterületekkel érintkező állományok esetében a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett szélességben erdőszegély kialakítása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Az egykori gyepek helyén, rét vagy legelő művelési ágú területeken található állományok esetében a gyepké váló visszaalakítás és gyepként való további hasznosítás is elfogadható kezelés a 3.2.2. *Élőhelyfejlesztési és élőhelyrekonstrukciós javaslatok* fejezetben foglaltaknak megfelelően.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egységbe sorolt állományok megfelelő beavatkozások útján közösségi jelentőségű élőhelyekké alakítandók. Ehhez szükséges a fajösszetétel és az állományszerkezet javítása, a holt és idős faegyedek megléte.

(a) Kezelési egység kódja: KE-12

(b) Kezelési egység meghatározása: Honos fajokkal elegyes idegenhonos lombos állományok

Lombelegyes akácosok, fehér akáccal (*Robinia pseudoacacia*) jelentős mértékben fertőzött jellegtelen állományok. Összesített kiterjedésük: 65,45 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

RDb Őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők

RBxS6 Őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők x Nem őshonos fafajok spontán állományai

RCxS6 Őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők x Nem őshonos fafajok spontán állományai

Érintett Natura 2000 élőhelyek:-

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egység területén az elérendő cél a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) teljes eltávolítása, az ide sorolt állományok változatos fajösszetételű és szerkezetű, idős faegyedeket és holt fát is jelentős mértékben tartalmazó közösségi jelentőségű élőhelytípusokká alakítása. Az egykori gyepek helyén, rét vagy legelő művelési ágú területeken található állományok, állományrészek esetében a gyepké váló visszaalakítás és gyepként való további hasznosítás is elfogadható kezelés.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve,
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állomány szélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).

Kód	Kezelés leírása
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E28	Természetes-, természetszerű- és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E33	Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolósos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.
E36	Az adott erdőrészletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.
E44	Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a

Kód	Kezelés leírása
	<p>gyalogakác kivételével – fainjektálással.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó állományokból a fehér akác eltávolítandó, és a potenciális közösségi jelentőségű élőhelytípusok faj és szerkezeti tulajdonságainak kialakítására kell törekedni. A javasolt kezelések részletes kifejtése a 3.2.2. *Élőhelyfejlesztési és élőhelyrekonstrukciós javaslatok* fejezetben található.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

A fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) az előzőnlött területek élővilágát jelentős mértékben átalakítja, elszegényíti veszélyeztetve ezzel honi és európai természeti örökségünk megőrzését. Az akác rendkívül jól sarjad, visszaszorítása hatékonyan csak kellő technológiai fegyelem mellett végrehajtott vegyszeres kezeléssel lehetséges. A faj magjainak csírázását segíti a tűz, ezért a vágástéri égetés kifejezetten kedvezőtlen. Az akáccal fertőzött jellegtelen faállományok megfelelő, szakszerűen végrehajtott beavatkozások útján közösségi jelentőségű, természetközeli élőhelytípusokká alakíthatók vissza.

(a) Kezelési egység kódja: KE-13

(b) Kezelési egység meghatározása: Akácosok

Túlnyomórészt fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) alkotta faállományok. Összesített kiterjedésük: 90,39 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ANÉR élőhelyek:

S1 Ültetett akácok

S6 Nem őshonos fafajok spontán állományai

S7 Nem őshonos fajú facsoportok, erdősávok és fasorok

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó állományok fafajcsere útján átalakítandók. Az átalakítás során a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) valamennyi egyede eltávolítandó, a meglévő honos fajok egyedeit azonban meg kell kímélni. A telepített fajok körét és arányát a termőhelynek megfelelő potenciális közösségi jelentőségű élőhelytípusnak megfelelően kell meghatározni, és a későbbiekben fenntartani. Hosszabb távon, a nevelővágások során változatos, idős egyedeket és vastag (30 cm mellmagassági átmérő) feletti holt faegyedeket is nagy számban tartalmazó állományképet kell kialakítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve,
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős, vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E19	Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.
E44	Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.

Kód	Kezelés leírása
E51	Felújítás tájhonos fajokkal, illetve célállománnyal.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos faj alkalmazása.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos faj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	<p>Az intenzíven terjedő fajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják. • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E71	A tűzpásztaikon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Fafajcsere a honos fajok kíméletével. A javasolt kezelések részletes kifejtése a 3.2.2. *Élőhelyfejlesztési és élőhelyrekonstrukciós javaslatok* fejezetben található.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Az akácok élővilága nagyon szegényes, állományaik természeti örökségünk részét képező élőhelyek területét foglalják el, és fertőző gócpontokként a megmaradt állapotát, létét veszélyeztetik, ezért a tervezési területen belül átalakításuk szükséges. Szakszerűen végrehajtott beavatkozások útján az akácok hosszú távon közösségi jelentőségű, természetközeli élőhelytípusokká alakíthatók.

(a) Kezelési egység kódja: KE-14

(b) Kezelési egység meghatározása: Fenyőültetvények

Erdeifenyő (*Pinus sylvestris*), lucfenyő (*Picea abies*), vörösfenyő (*Larix decidua*) és simafenyő (*Pinus strobus*) alkotta állományok. Összesített kiterjedésük 98,68 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek:

S4 Ültetett erdei- és feketefenyvesek

S5 Egyéb ültetett tájidegen fenyvesek

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe tartozó állományok fafajcsere útján átalakítandók. Az átalakítás során a meglévő honos fajok egyedeit meg kell kímélni. A telepített fajok körét és arányát a termőhelynek megfelelő potenciális közösségi jelentőségű élőhelytípusnak megfelelően kell meghatározni, és a későbbiekben fenntartani. Hosszabb távon, a nevelővágások során változatos, idős egyedeket és vastag (30 cm mellmagassági átmérő) feletti holt faegyedeket is nagy számban tartalmazó állományképet kell kialakítani.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve,
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.
E26	Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.
E27	A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának

Kód	Kezelés leírása
	fenntartása.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fajok eltávolítása.
E31	A nevelővágások során az intenzíven terjedő fajok teljes mértékű eltávolítása.
E44	Fakitermelés augusztus 15. és február 1. között.
E49	Az eredeti talajállapot fenntartása érdekében a talaj-előkészítés és a tuskózás elhagyása.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.
E51	Felújítás tájhonos fajokkal, illetve célállománnyal.
E57	Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos faj alkalmazása.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos faj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E71	A tűzpáztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

Fafajcsere a honos fajok kíméletével.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Az idegenhonos faültvények élővilága nagyon szegényes, állományaik természeti örökségünk részét képező élőhelyek területét foglalják el, ezért a tervezési területen belül átalakításuk szükséges. Szakszerűen végrehajtott beavatkozások útján az ültvények hosszú távon közösségi jelentőségű, természetközeli élőhelytípusokká alakíthatók.

(a) Kezelési egység kódja: KE-15

(b) Kezelési egység meghatározása: Gyümölcsösök, szőlők, gazdasági telephelyek

Különböző célú épületek, és környezetük, egy csemetekert és egy fűrészüzem, anyaglerakóhely, felhagyott és művelt gyümölcsösök, erdei utak kerültek ebbe a kezelési egységbe. Összesített kiterjedésük 7,46 ha.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett ANÉR élőhelyek:

P7 Hagyományos fajtájú, extenzíven művelt gyümölcsösök

T8 Extenzív szőlők és gyümölcsösök

T11 Csemetekertek, faiskolák, kosárkötő fűz ültvények

U4 Telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók

U10 Tanyák, családi gazdaságok

U11 Út- és vasúthálózat

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

Érintett, egyéb kiemelt fajok: -

(d) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A kezelési egységbe sorolt területeken elsődleges szempont az özönnövények terjedésének megakadályozása, a megtelepedett állományok, egyedek visszaszorítása mechanikus vagy vegyszeres kezelés útján. E fajok telepítése is kerülendő. Az extenzíven művelt gyümölcsösök a tájhonos gyümölcsfák fontos génbankjai lehetnek, megőrzésük, gyarapításuk az agrobiodiverzitás fenntartásának lényeges eleme. Ezekben javasolt a gyakori fűnyírozás helyett évi két-háromszori kaszálás alkalmazása a fűnövedék eltávolításával. Az idős, odvas gyümölcsfák kímélendők.

(e) Gazdálkodáshoz köthető, kezelési egységre vonatkozó konkrét kezelési előírás-javaslatok:

(a) Kötelezően betartandó előírások:

- 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről
- Üzemtervezett erdőterületre eső egységekben a Letenyei Erdőtervezési Körzet Körzeti erdőterve, 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról.

(b) Javasolt előírások:

Kód	Kezelés leírása
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak intenzíven terjedő, inváziós fafajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.
E70	Az intenzíven terjedő fafajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett: <ul style="list-style-type: none"> • Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése. • Javasolt alkalmazási idő: július-augusztus. • Alkalmazás – a fásszárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással. • Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó

Kód	Kezelés leírása
	<p>hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Csak erdészeti felhasználásra is engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában). • Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer. • Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.
E73	Inváziós fásszárú növényfajok visszaszorítása során azok mechanikai eltávolítása a növények sikeres vegyszeres irtását követően.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermő állományokban) történő elvégzése.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.
E97	Kártevők elleni védekezésnél biológiai módszerek (feromoncsapdák, elterelő anyagok) alkalmazása.
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.
GY108	Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor.
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.

(f) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egységen belül élőhelyrekonstrukcióra nincs szükség.

(g) Kezelési javaslatok indoklása:

Az utak, művi létesítmények, gazdasági telephelyek, felhagyott gyümölcsösök, kertekbe telepített faállományok könnyen elősegíthetik a közösségi jelentőségű természeti értékeket veszélyeztető idegenhonos inváziós fajok terjedését, ugyanakkor tudatos, körültekintő kezelésük révén az értékteremtés, értékmegőrzés részei lehetnek.

A fűnyírást helyettesítő kaszálás útján megőrizhető, vagy hosszabb távon kialakítható egy értékes, védett fajoknak is életteret biztosító gypállomány. Az idős, odvas, korhadó gyümölcsfák számos rovar vagy madárfaj számára jelenthetnek élőhelyet.

3.2.1.2.2. Vadgazdálkodás

A túltartott nagyvadállomány jelentős károkat okoz a gyepes és erdei közösségi jelentőségű élőhelyek állapotában. A vaddisznó (*Sus scrofa*) nagy területű túrásai utat nyitnak a gyomok megtelepedésének, ez főleg az Alsó-Válicka menti domb- és síkvidéki mocsárréteken (6510), illetve a Maróc község határban lévő száalkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepeken (6210) jellemző. A szarvas (*Cervus elaphus*) és az őz (*Capreolus capreolus*) taposása, rágása jelentős mértékben károsítja az erdei élőhelyek aljnövényzetét, és nehezíti az erdei élőhelyek megújulását. Ezek a károsítások főleg az illír bükkösök és gyertyános-tölgyesek (91K0 és 91L0) közösségi jelentőségű élőhelyeket érintik. Az erdei élőhelyek esetében tervezett fejlesztések megvalósulásához elengedhetetlen a nagyvadállomány csökkentése egészen addig a szintig, amíg az erdők felújítását kerítésépítés nélkül végre lehet hajtani.

Kód	Kezelés leírása
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.
VA02	A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét minden esetben be kell keríteni.

3.2.1.3. Vízgazdálkodás

A tervezési területen vízgazdálkodás nem történik, erre vonatkozó önálló kezelési egység nincs meghatározva. A Natura 2000 terület egyetlen vízfolyása a Tormaföldi-patak, mely itt még mederrendezéssel kevésbé érintett. A vízfolyás felső szakaszán egy víztározó található, melynek hatása az alatta lévő szakaszra kevésbé jelentős. A szabályozatlan mederállapot a jövőben is fenntartandó. A Tormaföldi-patak élővilágának megőrzése szempontjából fontos a folyamatos árnyalás biztosítása. A patakot kísérő ligeterdők kiemelt közösségi jelentőségű élőhelytípusba sorolhatók, fontos táplálkozó és szaporodóhelyei a közösségi jelentőségű skarlátbogárnak (*Cucujus cinnaberinus*), ezért megőrzésük a tervezési területre vonatkozó fontos természetvédelmi célkitűzés, melynek részleteit a terv a *Patakmenti ligeterdők* (KE 6) kezelési egységnél tartalmazza.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Gyeprekonstrukció

Háttér és célkitűzések:

A kezelés felhagyása következtében a tervezési terület számos korábbi gyepterülete jellegtelené vált, cserjésedni, erdősülni kezdett, az erősebb versenyképességű fajok túlzott térnyerése következtében elszegényedett, ezzel a közösségi jelentőségű gyepes élőhelyek területe csökkent. A kezeletlen, szárazabb gyeptípusok területén több esetben a fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) spontán terjedő vagy szándékosan telepített állományai, vagy jellegtelen faállományok találhatók. A tervezett beavatkozásokkal a 6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek közösségi jelentőségű élőhelytípus területe növelhető volna, a 6210 Száalkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek közösségi jelentőségű élőhelytípus területe duplájára növelhető volna. A térségi szinten igen ritka poszméhangó (*Ophrys fuciflora*), méhangó (*Ophrys apifera*), magasszárú kocsord (*Peucedanum verticillatum*) tervezési területen található állományainak utolsó esélye volna a megmaradásra a

rekonstrukció sürgős végrehajtása. Az erdősülő gyepterületek helyreállítása az egyetlen záloga a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), a vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) és a sötétaljú-hangyaboglárka (*Maculinea nausithous*) közösségi jelentőségű állatfajok tervezési területen belüli megőrzésének.

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek és jelenlegi kiterjedésük:

6510 Sík- és dombvidéki kaszálórétek	16,5 ha
6210 Szálkaperjés-rozsnokos xero-mezofil gyepek	1,5 ha

Érintett kezelési egységek és az élőhelyfejlesztési beavatkozásokkal érintett területük:

KE-1 Nádas, sásos mocsarak	11,7 ha
KE-2 Kaszálók	4,8 ha
KE-3 Félszáraz szálkaperjés gyepek-verescsenkeszesek	1,5

Alkalmazott módszerek:

A kezeletlen mocsárrétek újbóli hasznosíthatósága és ezáltal a közösségi jelentőségű gyepek élőhelyek növelése érdekében a felnövekedett fásszárú növényzetet vegetációs időszakon kívül (októbertől februárig) el kell távolítani, majd ezután az érintett területeket három évig legalább évente két alkalommal szárúzni szükséges a felverődő sarjak és cserjecsonkok eltávolítása érdekében. A fás növényzet visszaszorítását követően a területeket évi kétszeri kaszálással szükséges kezelni. A szálkaperjés gyepeket évi egyszeri kaszálással szükséges kezelni, de egyes állományfoltok akár két évente is kaszálhatók. Az első kaszálást június első felében, míg a másodikat augusztus 15 után kell elvégezni kaszálásból, kizárt foltok kijelölésével. A kizárt foltok lehetőleg a vérfüvet (*Sanguisorba officinalis*) jelents borításban tartalmazó területek legyenek a hangyaboglárka fajok védelme érdekében. A cserjeirtást lehet gépesíteni, aprítékoló géppel végezni, de a letermelt anyagot nem lehet a területen szétszórni, sem elégetni, el kell szállítani. Az erdősülő területeken felverődött fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) egyedeket szakszerű vegyszerhasználattal el kell távolítani az alábbi, Idegenhonos és nem tájhonos faállományok, állományrészek átalakítása fejezet részben foglaltak szerint.

Résztvevők

Területek tulajdonosai

BFPI, mint a terület természetvédelmi kezelője

Tervezett költségvetés és forrás

20 millió Ft – Jelenleg nincs rendelkezésre álló forrás

Akácok és faültetvények átalakítása

Háttér és célkitűzések:

A fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) és a különböző faültetvények állományai a tervezési terület közel egyharmadát borítják, ezzel óriási területen elfoglalva a közösségi jelentőségű élőhelytípusok helyét. Az akácok továbbá fertőző gócpontokként erősen veszélyeztetik a meglévő közösségi jelentőségű élőhelyek állapotát. A tervezési terület rendeltetésének megfelelően ezért javasolt az idegenhonos állományokat átalakítani, mellyel a közösségi jelentőségű erdei élőhelytípusok kiterjedése közel megkétszerezhető volna.

Érintett közösségi jelentőségű élőhelyek és jelenlegi kiterjedésük:

91K0 Illír bükkösök	1567,42 ha
91L0 Illír gyertyános-tölgyesek	1368,83 ha

Érintett kezelési egységek és az élőhelyfejlesztési beavatkozásokkal érintett területük:

KE-12 Akáccal fertőzött faállományok és vágásterületek	60,93 ha
KE-13 Akácosok	60,77 ha

Alkalmazott módszerek:

Az idegenhonos faállományt le kell termelni, és helyére termőhelyhonos fajokat kell telepíteni. A fehér akác (*Robinia pseudoacacia*) által uralt állományokban a szakszerűen végrehajtott vegyszeres kezelésre is szükség van. Az átalakítás során a termőhelynek megfelelő közösségi jelentőségű élőhelytípusok jellemző fajösszetételét, szerkezeti tulajdonságait kell célként tekinteni.

A fehér akác eltávolítására a 8 cm-es átmérőt elért akác egyedek esetében a törzsinjektációs módszer a legeredményesebb. Amennyiben csak töben adott az átmérő, a kezelést ott kell végrehajtani. A fűrészt 45°-os szögben, „húrmentén”, a háncsrészt lehető legnagyobb felületen érintve kell 8-as fűróval megejteni a fatörzs kerületén végighaladva oly módon, hogy a fűrészek között 2-3 cm legyen. A lyukat vegyszerrel fel kell tölteni és siloplast vagy más kötőanyag használatával le kell zárni. A munkálatokat ideális augusztus-október közé időzíteni. A törzsinjektálást lehet a fatörzs eltávolítása után, a tuskón is végezni, az eredményesség vegyszeres tuskókenéssel kombinálva tovább fokozható. A felferődő sarjakat és vékonyabb egyedeket szélesenedes, meleg időben, tapadóanyaggal kevert vegyszeres permetezés útján kell kezelni. Az akác elpusztult egyedei eltávolíthatók, a helyükön táj- és termőhelyhonos fa és cserjefajok felújulását kell segíteni, szükség esetén a hiányzó állományalkotó és elegyfajokat telepíteni.

A fahasználatok során az őshonos, a potenciális természetközeli élőhelyre jellemző fajok, kiemelten a kocsánytalan tölgy (*Quercus petraea*), gyertyán (*Carpinus betulus*), bükk (*Fagus sylvatica*), hárs (*Tilia* sp.), és juhar (*Acer* sp.) fajok, vadgyümölcsök egyedeit kímélni kell, amennyiben lehetséges, az átalakítást ezekre kell alapozni. A honos fajok által uralt állományrészekben egyenlőtlen erélyű bontások útján változatos korszerkezet kialakítására kell törekedni. A honos fafajú, idős, odvas faegyedek kímélendők, a hektáronként 10 m³ holt faanyag meglétéig valamennyi honos fafajú holt faegyed meghagyandó.

Résztvevők

Területek tulajdonosai, kezelői

BFNPI, mint a terület természetvédelmi kezelője

Tervezett költségvetés és forrás

250 millió Ft – Jelenleg nincs rendelkezésre álló forrás

Természetesen kisebb részterületek – különösen a közösségi jelentőségű élőhelyekkel érintkezők – átalakítása is jelentős előrelépés lenne, melyhez területarányosan csökkentett költségeket kell rendelni.

Fajvédelmi intézkedések

A kék pattanó (*Limoniscus violaceus*) megőrzését szolgáló intézkedések

A kék pattanó hazánk ritka, idős fák, földközeli odvaiban élő faja. A Natura 2000 terület déli részén lévő Basai-erdő idős gyertyános-tölgyeseiből került elő 2016-ban. Jelenlegi állomány nagysága ismeretlen ez a faj nehéz kimutathatóságával (lárvák fejlődésére szolgáló odvak roncsolásával lehet csak jelenlétét bizonyítani) magyarázható. A kék pattanó elhalt fákhhoz kötődő bogárfaj, mely a fák tövében helyezkedik el, nedves, de nem vizes, gyökérrel

nem átszótt és viszonylag nagy (legalább 5 liter) űrtartalmú. Könnyen belátható, hogy ilyen odvak még idős erdőkben is csak kis számban vannak jelen. A sarjztatásos erdőfelújítás kedvezően befolyásolja a faj fennmaradási esélyeit, ezért a fiatal gyertyános-tölgyes vagy bükkös felújításokban hektáronként legalább tíz fa sarjztatása ajánlott, mert így biztosítható a földközeli odvak kialakulása. Idősebb állományokban a sérült fák és az odvas fák meghagyásával élőhelyeinek hosszú távú fennmaradása biztosítható. Ezzel a módszerrel a Natura 2000 területen előforduló más xilofág jelölő fajok (nagy hőscincér-*Cerambyx credo*, kerekvállú állásbogár-*Rhysodes sulcatus*, nagy szarvasbogár- *Lucanus cervus*) állományai is fenntarthatók.

A sötétaljú-hangyaboglárka (Maculinea nausithous), a vérfű hangyaboglárka (Maculinea teleius) és a nagy tűzlepke (Lycaena dispar) megőrzését szolgáló intézkedések

Mindkét lepkefaj az Alsó-Válicka-patak menti üde rétekhez kötődik. Hosszú távú megőrzésük záloga a becserjésedett, erdősülő gyepterületek helyreállítása és újbóli gyepeként való hasznosítása a 3.2.2.-es fejezetben leírt élőhelyrekonstrukció keretében; továbbá a kezelések gyakoriságának és időzítésének helyes megválasztása. Az üde gyepterületeket célszerű évente kétszer hasznosítani, ellenkező esetben a domináns növényfajok túlzottan elszaporodnak, elnyomva az alacsonyabb versenyképességű fajokat. Az első hasznosítást június első felére kell időzíteni, mert a nagy tűzlepke rajzása ekkorra már jórész lezajlik, és a sötétaljú-hangyaboglárka tápnövényének az őszi vérfűnek (*Sanguisorba officinalis*) még van ideje az utóbbi lepkefaj július végi-augusztus eleji rajzására virágot hozni. A második hasznosítást augusztus 15 után kell elvégezni. A kaszálatlanul hagyott, illetve legelésből kizárt foltokat minden évben más helyen úgy kell kijelölni, hogy magassásos részeket (a nagy tűzlepke hímjei ezeken tartanak territóriumot), vérfüves és sóska (*Rumex* sp.) fajokat (a nagy tűzlepke tápnövényei) is tartalmazzanak.

A nyugati piszedenevér (Barbastella barbastellus) megőrzését szolgáló intézkedések

A faj megőrzése szempontjából fontos, hogy az erdőgazdálkodás során változatos fajösszetételű és korszerkezetű, fejlett cserjeszinttel rendelkező, egybefüggő erdőállományok alakuljanak ki, és hosszú távon maradjanak fenn. Mivel e fajok szálláshelyüket napi rendszerességgel váltogatják, ezért odvas, kéreglevélásos fák, álló holtfák hálózatára van szükség a területen. Az erdei vízállások és maga a Tormaföldi-patak környezete fontos táplálkozóterülete e fajoknak, ezért kiszáradásuk elkerülése érdekében a vízfelületet árnyaló fákat a fajhasználatokkor kímélni kell.

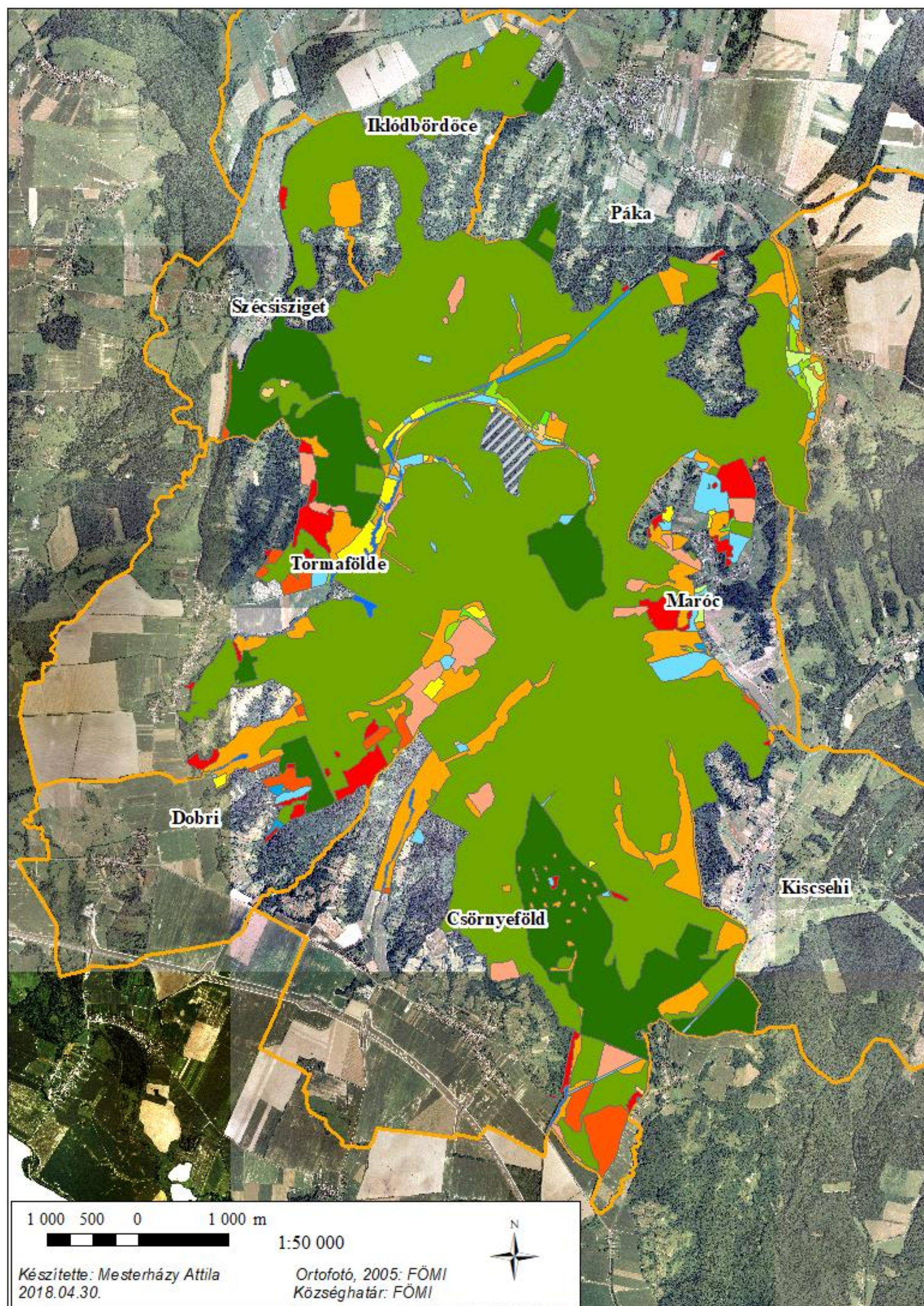
Kutatás, monitorozás

A tervezési terület állapotának folyamatos értékelése, és a kezelési előírások aktualizálása érdekében szükséges a terület élőhelytérképezését és a jelölő állatfajok állományfelmérését legalább 10 évente megismételni.

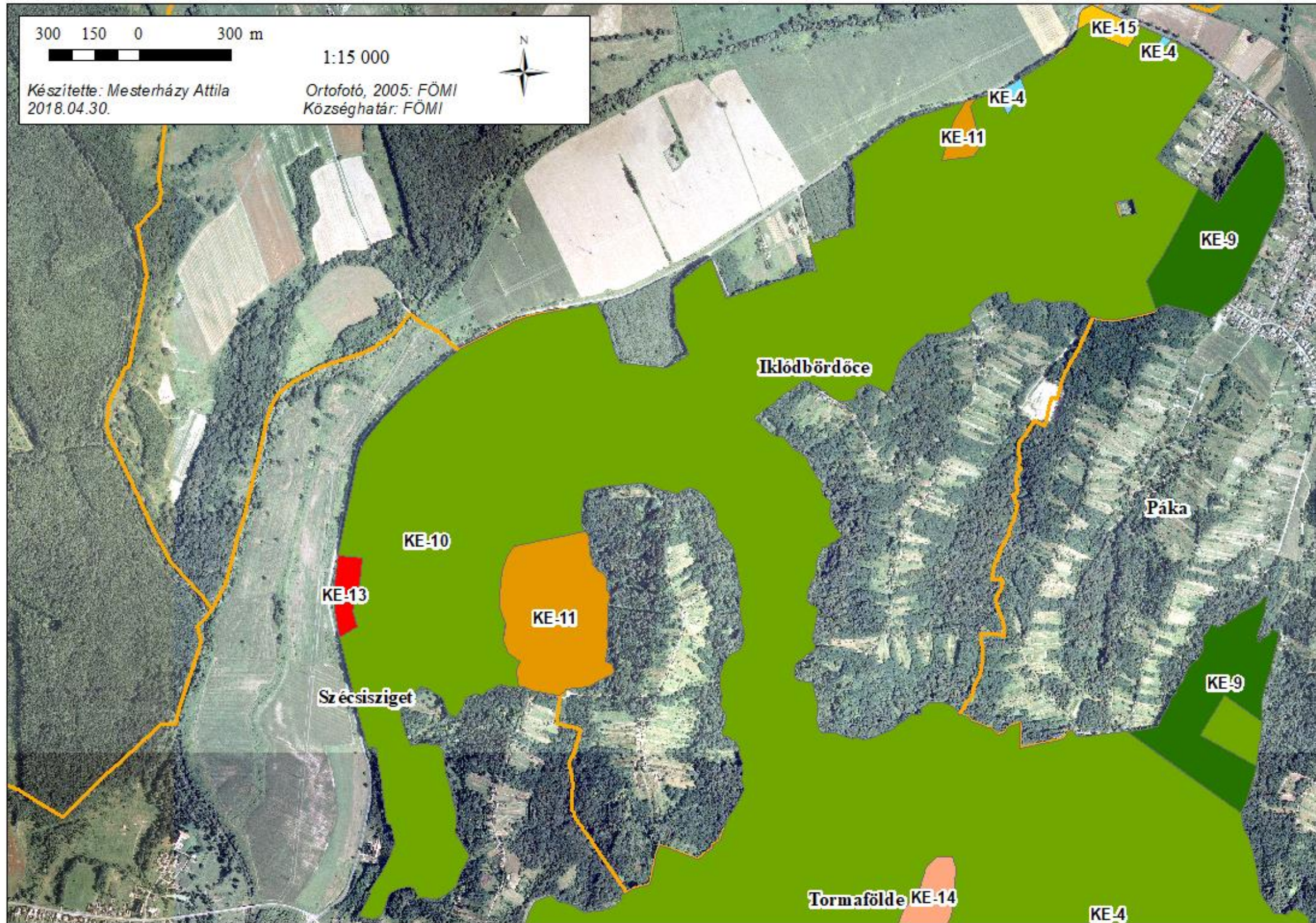
3.2.3. Mellékletek: a tervezési területen javasolt természetvédelmi kezelések, valamint a művelési ág lehetséges megváltoztatásának összegzése (térkép)

3.2.3.1. A tervezési terület kezelési egységeinek áttekintő térképe (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)

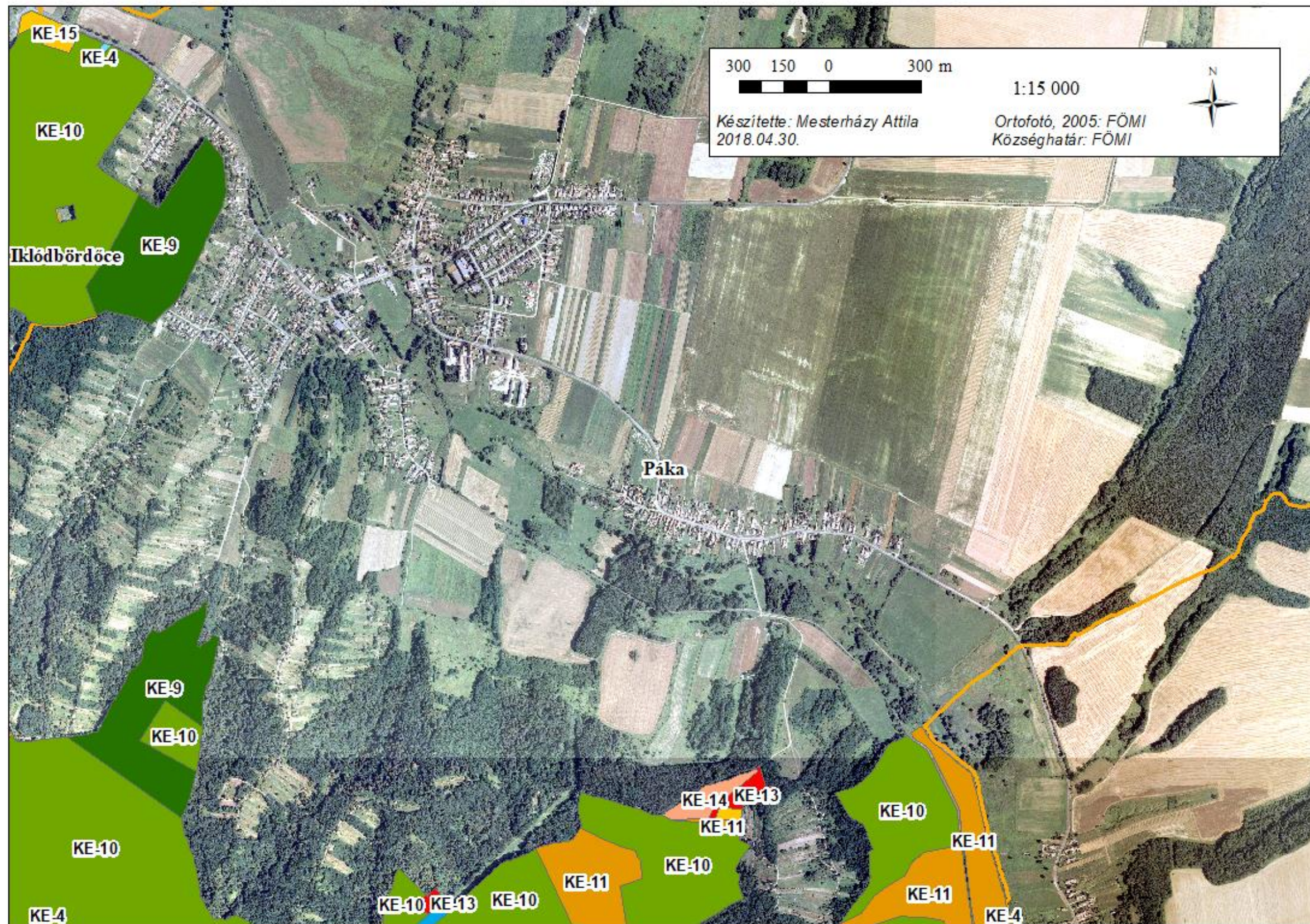

3.2.3.2. A tervezési terület kezelési egységei I. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)

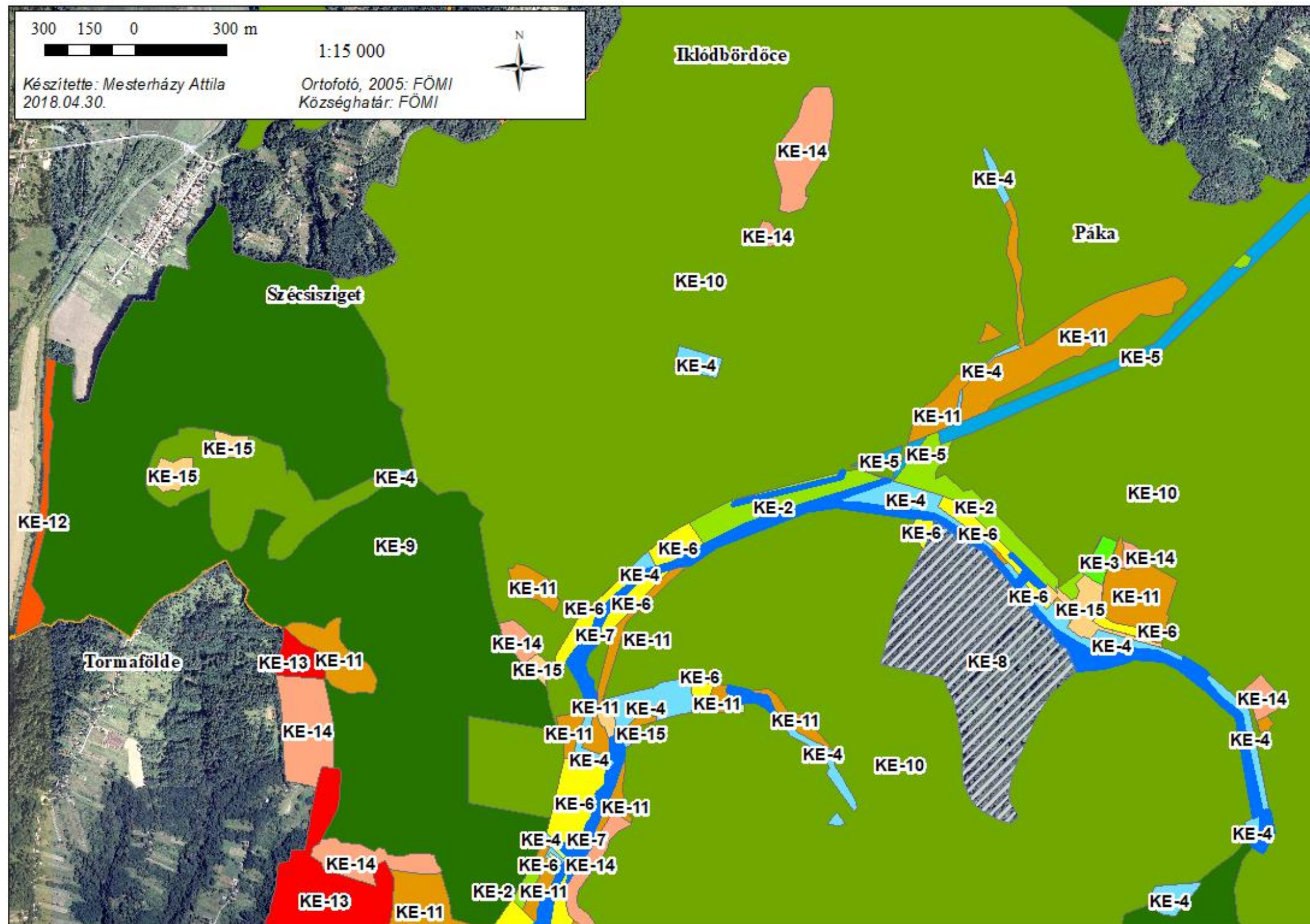

3.2.3.3. A tervezési terület kezelési egységei 2. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)

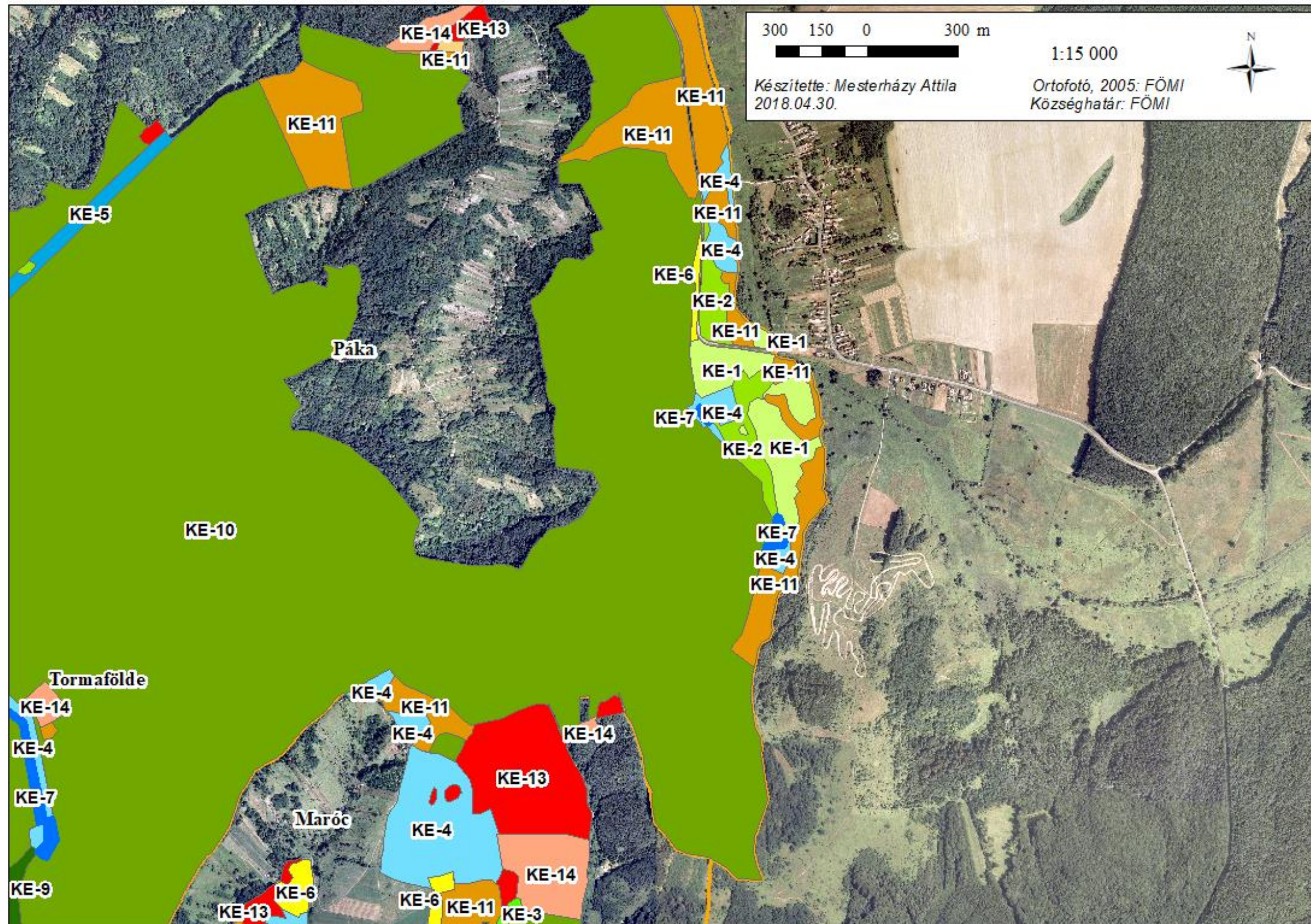

3.2.3.4. A tervezési terület kezelési egységei 3. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)

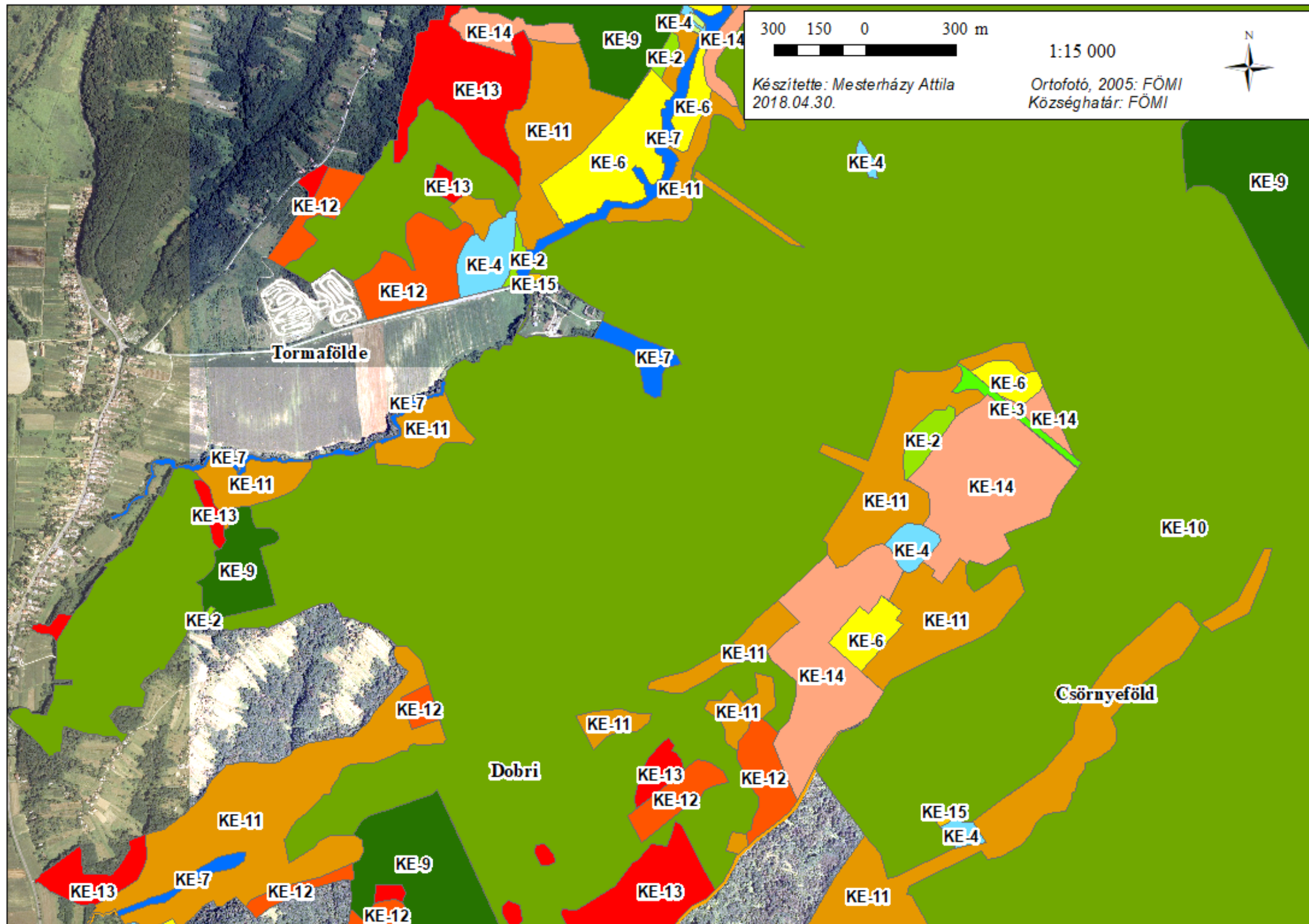

3.2.3.5. A tervezési terület kezelési egységei 4. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)

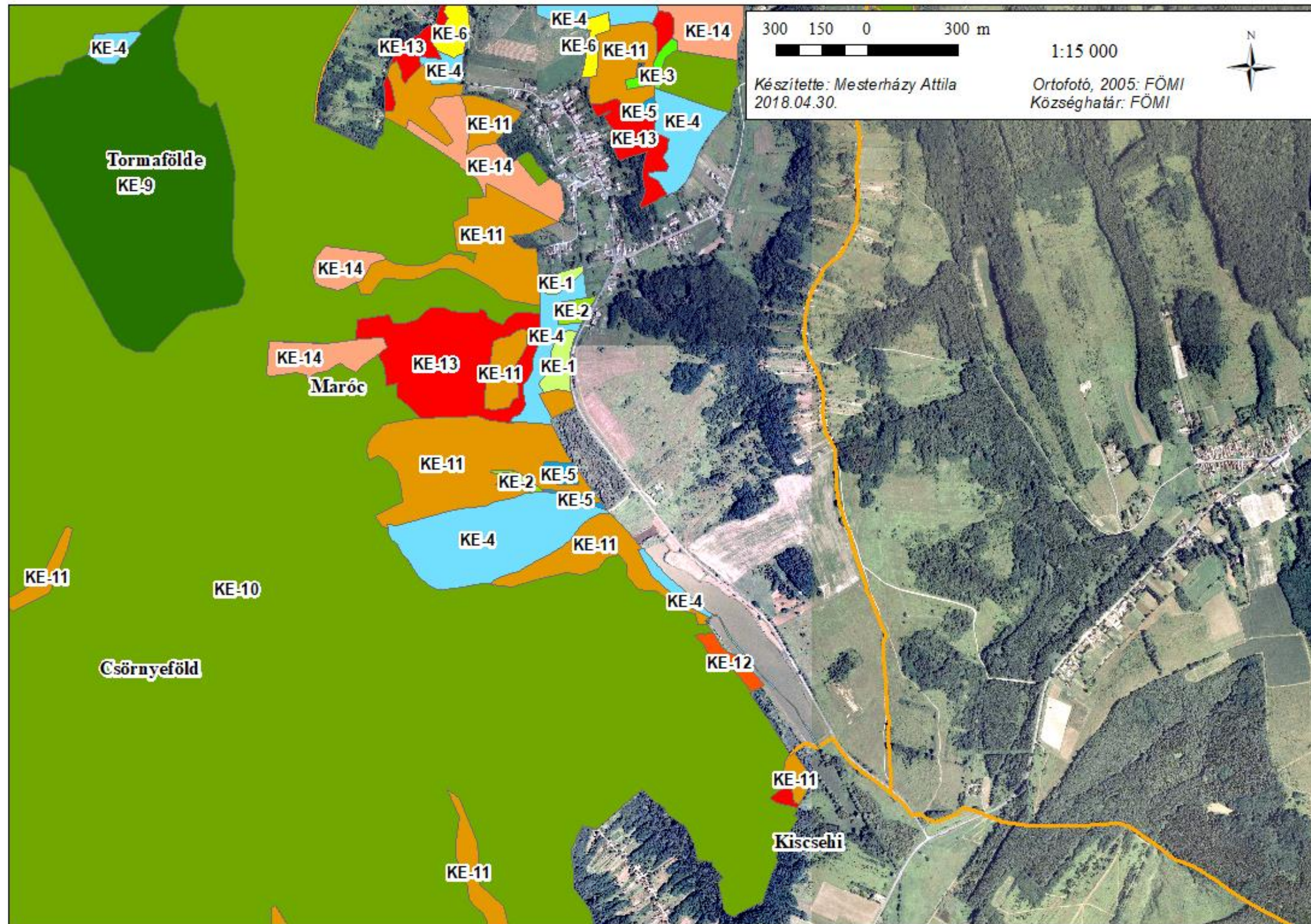

3.2.3.6. A tervezési terület kezelési egységei 5. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)

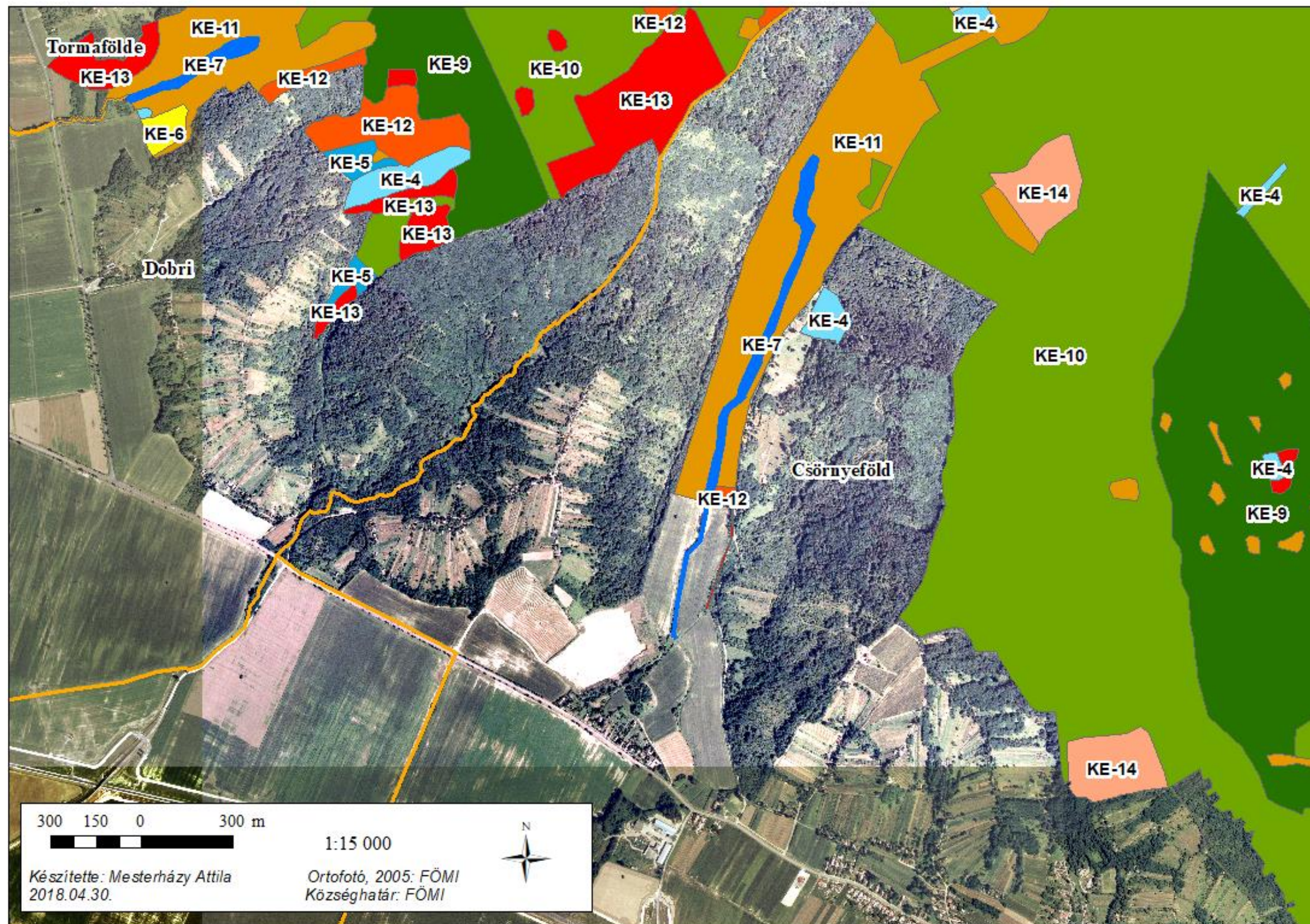

3.2.3.7. A tervezési terület kezelési egységei 6. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)

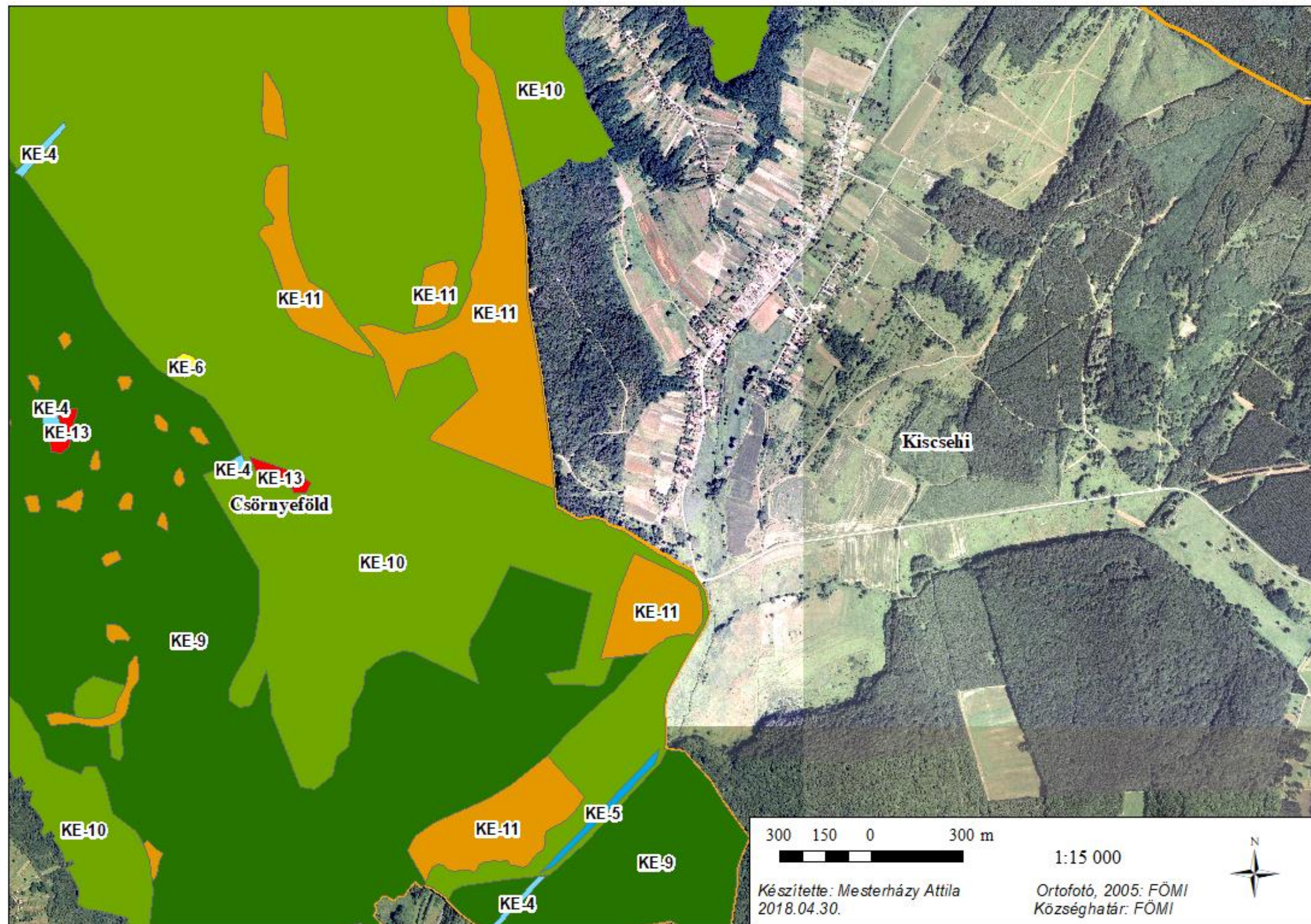

3.2.3.8. A tervezési terület kezelési egységei 7. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)

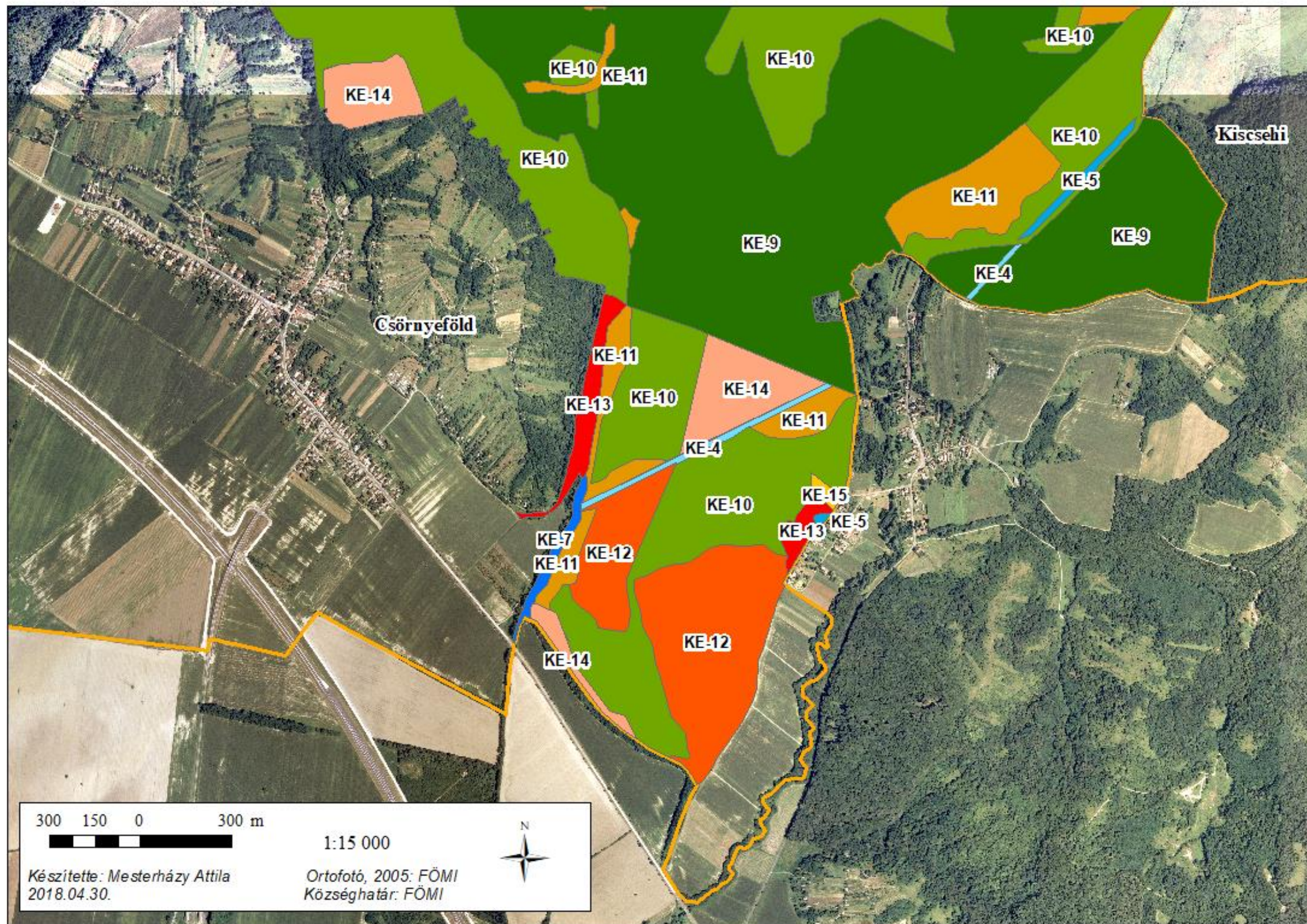

3.2.3.9. A tervezési terület kezelési egységei 8. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)

3.2.3.10. A tervezési terület kezelési egységei 9. (Jelmagyarázat a 3.2.3.11. számú melléklet alatt)

3.2.3.11. *Jelmagyarázat a Vétyempusztai kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kezelési egységeit ábrázoló térképlapokhoz*

Jelmagyarázat

- KE-1 Nádasok, sásos mocsarak
- KE-2 Űde rétek
- KE-3 Féliszáraz irtásrétek
- KE-4 Jellegtelen gyeppek
- KE-5 Erdőtűlő gyeppek, cserjések
- KE-6 Szántók
- KE-7 Égeres mocsárerdők, égerligetek
- KE-8 Erdőrezervátum magterülete
- KE-9 Örökerdő
- KE-10 Bükkösök és tölgyesek
- KE-11 Jellegtelen faállományok
- KE-12 Honos fajokkal elegyes idegenhonos lombos állományok
- KE-13 Akácok
- KE-14 Fenyőültetvények
- KE-15 Gyümölcsösök, szőlők, gazdasági telephelyek

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A tervezési terület egésze a Vétyempusztá (HUBF 20040) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó, melyet a gyepterületek vonatkozásában a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. Rendeletben foglaltak egészítik ki.

A fent hivatkozott Natura 2000 területen belül országos jelentőségű védett természeti területek a pontszerűen megjelenő ex lege (a törvény erejénél fogva, külön védetté nyilvánítási eljárás nélkül is) védett források, lápterületek, melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (természetvédelmi törvény) vonatkozik. A tervezési terület átfed egyországos jelentőségű védett természeti területté nyilvánítás alatt álló erdőrezervátummal, melyre vonatkozóan a védetté nyilvánítást követően szintén a természetvédelmi törvény rendelkezései lesznek irányadóak.

A terület túlnyomó része az országos ökológiai hálózat magterülete is egyben (ld. 1.6. fejezet) e tekintetben a 2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről határozza meg a területhasználat kereteit.

A tervezési terület közel háromnegyede a Magyar Állam tulajdonában áll, a vagyoni kezelési jogokat Zalaerdő Erdészeti Zrt. gyakorolja. A terület egynegyede található magántulajdonosok, illetve néhány ingatlan vonatkozásában önkormányzatok birtokában. Az egyéni (illetve önkormányzati) területek túlnyomó része is erdőterület, kisebb részben zárt kerti ingatlanok, illetve nem erdőként nyilvántartott területek.

A magántulajdonosok számára mind az erdők, mind pedig a gyepek és a szántók esetében rendelkezésre állnak elérhető támogatások az alábbiakban részletezett módon.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Mezőgazdálkodás

A tervezési terület mindössze 4,6 %-át teszik ki rét, illetve legelő művelési ágú ingatlanok, míg szántó művelési ágban nyilvántartott területek térfoglalása nem éri el az 1,5%-ot. Ha a valóban gyepeként, illetve szántóként művelt területek aránya még alacsonyabb, helyüket a művelés felhagyását követően cserjések, nádasok erdőállományok vették át. E területeken az egységes területalapú támogatással párhuzamosan a Vidékfejlesztési Program részeként lehet pályázni az Agrár-környezetgazdálkodási (AKG) támogatásra és a Natura 2000 gyepterületek tekintetében biztosított kompenzációs kifizetésekre. Ezek közül a Natura 2000 kompenzációs támogatás a gyepek természetvédelmi szempontú használatát mozdítja elő, az AKG különböző programjai az extenzív gyepek-, és szántógazdálkodást támogatják önkéntes alapon. A gazdálkodók körében végzett felmérés eredményeként megállapítható, hogy a gazdák többsége csak az egységes területalapú támogatást veszi fel. Ennek alapvető oka a túlzott bürokrácia, valamint hogy a programokban való részvétel túlzott adminisztratív terhet jelent a gazdáknak.

A tervezési területen releváns mezőgazdasági támogatások az alábbiak:

1) *VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2015) és VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés (AKG 2016)*

A két felhívás fő céljai a vidéki területek fenntartható fejlődésének támogatása, a környezet állapotának megőrzése és javítása, a mezőgazdasági eredetű környezeti terhelés csökkentése, környezetvédelmi szolgáltatások biztosítása, a természeti erőforrások fenntartható használatán alapuló mezőgazdasági gyakorlat erősítése. Fenti célokat a felhívások úgy próbálják elérni, hogy a gazdálkodók olyan **önkéntes vállalásokat** tehetnek, amelyeknek pozitív környezeti hozzáadott értékei vannak. Ezekért az önkéntes vállalásokért cserébe a gazdálkodók normatív, vissza nem térítendő, területalapú támogatásban részesülnek. Az AKG 2015 felhívás esetében 2015. december 31.-én zárult le a támogatási kérelem benyújtási időszak, az AKG 2016 felhívás esetében pedig 2016. december 2.-án.

2) *VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása*

A felhívás célja egyrészt a konvencionális területek **ökológiai művelés alá vonásának ösztönzése**, másrészt az ökológiai művelésbe vont területeken a **gazdálkodási mód fenntartása**. Az ökológiai gazdálkodási támogatás olyan **önkéntes alapon** működő kifizetési rendszer, amelyben a résztvevők az ökológiai gazdálkodási célok elérésének érdekében a gazdálkodásuk során többlet tevékenységek elvégzését vállalják.

Az ÖKO felhívás esetében a támogatási kérelem benyújtási időszak 2015. december 31.-én zárult.

3) *VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések*

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a gazdálkodóknak, akik Natura 2000 mezőgazdasági területeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart.

4) *VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások*

A felhívás célja az agrár-élőhelyek környezeti hozzáadott értékének növelése, az élőhelyek közötti mozaikosság, illetve ökológiai folyosók biztosítása különböző telepítéseken keresztül. A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 31.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

5) *VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelő beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése*

A felhívás célja a területi vízviszatarlás elősegítése, illetve a felszíni és a felszín alatti víztesteket érő terhelések, szennyezések csökkentése, megakadályozása. Mindemellett a felhívás hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez, valamint a vizeink mennyiségi és minőségi védelmének biztosításához. Két célterületre igényelhető támogatás:

- 1) Partmenti vízvédelmi pufferzóna kialakítása, fejlesztése
- 2) Vizes élőhelyek kialakítása.

A felhívásra a támogatási kérelmeket 2016. július 11.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2018. július 11.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

6) *VP4-10.2.1.1.-15 A védett őshonos és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése*

A felhívás célja az alacsony létszámmal rendelkező védett őshonos és a veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták nőivarú – baromfifélék esetén vegyes ivarú – állományának a fajták **eredeti tartási-, takarmányozási körülményekhez hasonló**, in situ feltételek közötti, tenyésztésben történő életképes populációjának fenntartása a genetikai állomány megőrzéséről és az adott állatfajták fennmaradását biztosító tenyésztési programokról szóló jogszabályok keretein belül. A felhívás közvetetten kapcsolódik a Natura 2000 területek megőrzéséhez azáltal, hogy a védett őshonos állatfajtákat az eredeti tartási körülményeiknek megfelelően szükséges a támogatás keretében is tartani – így a támogatásban résztvevő állatok legeltetési területkezelésre is alkalmazhatók.

Támogatási kérelmeket két alkalommal: 2016. február 1. és 2016. február 28. között, valamint 2017. február 1. és 2017. február 28. között lehetett benyújtani.

Erdőgazdálkodás

A területen található erdőkben többféle forrásból érhetőek el támogatások, melyekről az alábbiakban egy rövid áttekintést adunk. Csak azokat a támogatásokat, illetve célterületeket emeltük ki, amelyek a tervezési terület természeti értékeinek megőrzése szempontjából előremutatóak lehetnek. A támogatásra jogosultak körét az 3. táblázatban foglaltuk össze.

A tervezési területen releváns erdészeti támogatások az alábbiak:

1) *VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések*

A felhívás célja kompenzációs támogatás nyújtása azoknak a magán erdőgazdálkodóknak, akik Natura 2000 erdőterületeken folytatnak gazdálkodást. Ezzel a támogatással biztosítható a jogszabályi előírásoknak megfelelő gazdálkodás által generált esetleges bevételkiesés vagy többletköltség ellentételezése. A támogatás kötelezettségvállalási időszaka **1 év**, ami minden évben január 1.-től december 31.-ig tart. A gazdálkodók a támogatási kérelmet – ami egyben kifizetési igénylésnek is minősül – minden évben az adott évi egységes kérelemben nyújthatják be. A felhívás további kötelezően megvalósítandó eleme az egyszeri **képzésen** való részvétel.

2) *VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása*

A tervezési területen a felhívás „Gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása” elnevezésű célterülete releváns. A támogatási kérelmeket 2017. január 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. január 16.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

3) *VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések*

A felhívás célja, hogy támogatást nyújtson azon erdőgazdálkodóknak, akik **önkéntes alapon**, a vonatkozó jogszabályi előírásokban és az erdőtervben foglalt jogosultságaikat kihasználva, a kötelezettségeken túlmutató erdő-környezetvédelmi vállalásokat tesznek. Mindezzel a tudatos erdő-környezetvédelmi gazdálkodási módok elterjesztését, a fafajok adaptációs képességének növelését, az egyes területeken az erdőtípus, fafaj-összetétel, illetve gazdálkodási mód megváltoztatását kívánjuk előmozdítani. A felhívás keretében 3 különböző célterületre igényelhető támogatás:

- a) Szálaló erdőgazdálkodás
- b) Erdőállományok kézimunka igényes ápolása
- c) Természetkímélő anyagmozgatás

A támogatási kérelmeket 2017. február 16.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 15.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

4) *VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások*

A felhívás a teljes erdőszerkezet átalakítás támogatásával elsősorban a meglévő erdő természetességi állapotához képest magasabb természetességi állapotú vagy a sarjeredetű állomány helyett magasabb ökológiai értékű, legalább azonos természetességű, nem sarj eredetű állomány létrehozását kívánja előmozdítani.

A támogatási kérelmeket 2017. február 28.-tól folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. február 28.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

5) *VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése*

A felhívás célja, hogy a magyar erdők közjavainak ingyenes elérhetőségének lehetősége jelentősen bővüljön. A felhívás keretében az alábbi tevékenységek támogathatóak:

A) **erdei pihenőhely kialakítása vagy továbbfejlesztése:** jellemzően gyalogos kirándulás vagy gyalogtúra során rövid pihenésre szolgáló, közúton jellemzően nem megközelíthető, kisebb közjóléti berendezés-együttes,

B) **erdei kirándulójelző és településkörnyéki kirándulójelző kialakítása vagy továbbfejlesztése:** intenzíven látogatott, huzamosabb ott tartózkodást biztosító vagy kirándulási célt szolgáló, többfunkciós közjóléti berendezés-együttes, amely a kirándulók számára pihenési, rekreációs lehetőséget is biztosít.

A támogatási kérelmeket 2017. május 31.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2019. március 29.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik.

6) *VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások*

A felhívás célja az erdőgazdálkodás hatékonyságának javításához és a természetközeli gazdálkodási módok elterjedéséhez szükséges eszközök és géppark kialakításának ösztönzése, valamint az erdei termékek és melléktermékek gazdasági hasznosításához szükséges **elsődleges feldolgozást** szolgáló gépek és berendezések biztosítása, beleértve a **lokális megújuló energia rendszer kiszolgálását**, faipari feldolgozás előkészítését szolgáló gépeket, technológiát is. A támogatási kérelmeket 2017. június 1.-től folyamatosan lehet benyújtani egészen **2017. december 4.-ig**. A kérelmek elbírálása szakaszosan történik. A felhívás 2017. augusztus 28.-án a kötelezettségvállalási keret kimerülése miatt felfüggesztésre került.

3. táblázat: Az erdészeti támogatásra jogosultak mátrixa

A táblázatban X-szel jelöltük azokat, akik az adott felhívás esetében **jogosultak** a támogatást igénybe venni.

	50% vagy afölötti állami tulajdonú erdőgazdálkodó, központi költségvetési szerv	Magánjogi erdőgazdálkodó	Jogszerű földhasználó	Megjegyzés
VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések		X		
VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása			X	Magánjogi földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik vehetik igénybe.
VP4-15.1.1-17 Erdő-környezetvédelmi kifizetések		X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> települési önkormányzatok, amennyiben állami tulajdonban lévő erdő erdőgazdálkodója.
VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások	X	X		Jogosultsági feltételeknek meg kell felelni. Többségi állami tulajdon esetén a kormány előzetes hozzájárulása kell.
VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése	X	X		
VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások	X	X		<u>Támogatásra jogosult még:</u> önkormányzati erdőgazdálkodók, mikrovállalkozások, erdészeti szolgáltató vállalkozások. A támogatást igénylők körére vonatkozó részletes feltételeket a pályázati felhívás 4.1. fejezete tartalmazza.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

Mezőgazdálkodás

A mezőgazdasági területek jelenlegi támogatásával az alapvető probléma, hogy a programok nem eléggé specifikusak és nem veszik figyelembe a területen előforduló jelölő értékeket és azok élőhely igényeit. Emellett probléma az is, hogy a gyepeken lévő cserjés élőhely szegélyek kiesnek a támogatható területből.

A jelenleg elérhető horizontális AKG programokat a Natura 2000 területre specifikus programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírások képeznék, amelyek kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. Ennek keretében kellene felülvizsgálni a cserjés szegélyélőhelyek támogatható területbe vonásának lehetőségét, hogy azok fenntartása ne okozzon jövedelemkiesést a gazdálkodónak. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. A jogszabályban rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás. A lehívható támogatás mértéke a jövedelemkieséssel, illetve beruházási költséggel arányosan, de az előírás természetvédelmi hozadékát is figyelembe véve kerülne megállapításra. A jelenlegi AKG programokkal ellentétben nem célprogramok nagy előíráscsomagjai közül lehetne választani fix támogatási összeggel, hanem egyes előírások közül választhatna minden gazdálkodó annyit, amennyit vállalni hajlandó. Ebben a rendszerben az előírásonként igényelhető támogatás összege lenne az, ami arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy minél többet vállaljanak az előírások közül.

Erdőgazdálkodás

Az erdőterületek jelenlegi támogatásával két lényeges probléma merül fel: az állami tulajdonú erdők vagyongazdálkodóinak Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetésekből és az Erdő-környezetvédelmi kifizetésekből való kizárása, valamint az elérhető programok túlságosan általános jellege.

A jövőben javasolt az állami tulajdonú gazdálkodókra is kiterjeszteni a kompenzációs kifizetés igénybevételeének lehetőségét. Ezzel az állami gazdálkodók is ösztönözhetőek lennének a földhasználati szabályok pontosabb betartására. Emellett fontos lenne a kompenzáció mértékét az erdőtervben előírt természetvédelmi célú korlátozások függvényében megállapítani.

A jelenleg működő erdő-környezetvédelmi program célprogramjait a Natura 2000 területre specifikus programmal javasolt kiváltani. Ennek a programnak az alapját a jelen tervben rögzített kezelési előírások képeznék, amelyek kifejezetten a terület jelölő értékeinek és egyéb védett természeti értékeinek megőrzését célozzák. A támogatásra jogosult területek alapegységét a kezelési egységek jelentenék, így egy, az adott élőhelyre specifikus kezelési előírás sorból lehetne válogatni a vállalni kívánt korlátozásokat. Az erdőtervben rögzített előírásokért nem járna kifizetés ebben a programban, hiszen ezeket hivatott fedezni a kompenzációs támogatás. A lehívható támogatás mértéke a jövedelemkieséssel, illetve

beruházási költséggel arányosan, de az előírás természetvédelmi hozadékát is figyelembe véve kerülne megállapításra. A jelenlegi EKV programokkal ellentétben nem célprogramok nagy előírásomagjai közül lehetne választani fix támogatási összeggel, hanem egyes előírások közül választhatna minden gazdálkodó annyit, amennyit vállalni hajlandó. Ebben a rendszerben az előírásonként igényelhető támogatás összege lenne az, ami arra ösztönzi a gazdálkodókat, hogy minél többet vállaljanak az előírások közül. A rendszer elindításához szükséges a kezelési egységek és az erdőrészletek átfedésének egyeztetése. Amennyire lehetséges, kívánatos az erdőrészlethatárokat a kezelési egységek határaihoz igazítani. Ahol ez nem lehetséges, a kezelési egységeket állományrészekként kell elkülöníteni a részleten belül.

3.3.2. Pályázati források

Jelenleg nincsenek a tervezési terület vonatkozásában futó pályázatok. A jövőben elsősorban az állami tulajdonú erdők átalakítása, állapotuk javítása lehet reális pályázati cél KEHOP forrásból a 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) és a 91K0 Illír bükkösök, 91L0 Illír gyertyános tölgyesek és 91M0 Pannon cseres-tölgyesek közösségi jelentőségű élőhelytípusok megőrzése, kiterjedésének növelése céljából.

3.3.3. Egyéb

A kezelési javaslatok megvalósításának egyéb eszközei nem szükségesek.